

Handreiking schoolexamen moderne vreemde talen elementair havo/vwo

Arabisch, Italiaans, Russisch, Spaans, Turks

Tweede fase

Herziening Daniela Fasoglio, Dick Meijer, Bas Trimbos
examenprogramma's
havo/vwo

Enschede, maart 2007

Verantwoording

© 2007 Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteurs: Daniela Fasoglio, Dick Meijer, Bas Trimbos

Met medewerking van: Laura Briganti (het Amsterdams Lyceum), Marieke van Ettehoven (ABC Amsterdam), Daniëlle Siems (Katholieke SG Hoofddorp), Nony Verschoor (OSG Schravenlant, Schiedam)

Eindredactie: Daniela Fasoglio

Redactie: ZonneveldMarks, Deventer

Ontwerp omslag en productie: Axis media-ontwerpers, Enschede

In opdracht van: Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Wetenschappen

In samenwerking met: Platform Nieuwe Schooltalen

De handreikingen zijn ook te downloaden.

U vindt ze op www.slo.nl sector <vo tweede fase>

 <examenprogramma's en handreikingen voor de vakken in havo-vwo vanaf 2007>

Voor verdere informatie over dit vak:

SLO, Stichting Leerplanontwikkeling

Mevrouw Daniela Fasoglio

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 285

E-mail: d.fasoglio@slo.nl

Inhoud

1.	Moderne vreemde talen -elementair in de nieuwe tweede fase	7
2.	De programma's voor havo en vwo	9
2.1	Het eindexamen	9
2.2	Het schoolexamen	9
3.	De eindtermen van het schoolexamen	11
4.	Het Europees Referentiekader en Taalprofielen	13
4.1	Het Europees Referentiekader	13
4.2	Taalprofielen	18
4.3	Eindexamenniveaus variant elementair volgens het ERK	19
5.	De eindtermen van het schoolexamen	23
5.1	Domein A: Leesvaardigheid	23
5.2	Domein B: Kijk- en luistervaardigheid	28
5.3	Domein C: Gespreksvaardigheid	32
5.4	Domein D: Schrijfvaardigheid (geldt niet voor Arabisch en Russisch)	39
6.	Schoolexamens mvt – elementair in de praktijk	45
6.1	Leesvaardigheid	45
6.2	Kijk- en luistervaardigheid	52
6.3	Gespreksvaardigheid	53
6.4	Schrijfvaardigheid	59
7.	Didactische aanwijzingen	63
7.1	Taken en taalonderwijs	63
7.2	Voorbeelden van taakgerichte benaderingswijzen	64
7.3	Het Europees Taalportfolio	67
7.4	De dilemma's van een mvt-docent	67
8.	Mogelijkheden voor toetsing en weging (PTA)	71
9.	Onderdelen naar keuze van de school	73
	Literatuuropgave	75
Bijlage 1	Examenprogramma moderne vreemde talen en literatuur (elementair) havo/vwo	77
Bijlage 2	Vergelijking niveauomschrijvingen eindexamenprogramma's met de niveaus van het Europees Referentiekader	79
Bijlage 3	Tekstkenmerken ERK niveaus (uit Taalprofielen)	93

Voorwoord

Deze handreiking is het resultaat van een project voortvloeiend uit een veldaanvraag die het Platform Nieuwe Schooltalen in 2005 aan de SLO heeft ingediend. De vraag van het Platform Nieuwe Schooltalen had betrekking op de zogenaamde 'startersvak-variant' voor de talen Arabisch, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks ('de nieuwe schooltalen'): een verkort leertraject dat sinds de invoering van de nieuwe tweede fase in 1998 gegeven mag worden, waarbij leerlingen in het vierde leerjaar havo/vwo een begin kunnen maken met één van de nieuwe schooltalen en het vak vervolgens met een schoolexamen in havo 5 of vwo 6 afsluiten. Voor deze variant is door het Platform Nieuwe Schooltalen een koppeling van de eindtermen voor het schoolexamen aan het Europees Referentiekader gevraagd, en tevens een inhoudelijke verkenning van de mogelijkheden tot productie van ERK-gerelateerde schoolexamens.

De eindtermen van de examenprogramma's voor alle moderne vreemde talen, die per 1 augustus 2007 van kracht zullen zijn, zijn grondig herzien. In opdracht van het Ministerie van OCW zijn de eindtermen door de SLO vergeleken met de descriptoren en de niveaus van het Europees Referentiekader. Deze vergelijking heeft ook als basis gediend voor een dergelijke analyse van het examenprogramma voor de startersvariant: het examenprogramma moderne vreemde talen - elementair.

In 2006 is een groepje docenten Italiaans, Spaans en Russisch samen met medewerkers van de SLO een aantal keren bij elkaar gekomen om de positie van de variant elementair in de vernieuwde tweede fase te verkennen, kennis te maken met de niveaus van taalvaardigheid van het Europees Referentiekader en om schoolexamenopdrachten en producten van leerlingen in te schatten volgens het ERK. Door het gebrek aan docenten Arabisch en Turks in de werkgroep is besloten om de twee talen in deze fase van het project buiten beschouwing te laten. De werkgroep was ook te klein om conclusies te kunnen trekken over de huidige onderwijspraktijk.

In deze publicatie wordt een relatie onderzocht tussen het examenprogramma mvt-elementair en de descriptoren van het ERK; in het tweede deel zijn enkele illustrerende voorbeelden opgenomen en worden een paar praktische tips aan docenten gegeven om hun examens aan het ERK te relateren, zonder hieraan conclusies over haalbare niveaus te verbinden.

In hoofdstuk 1 wordt de positie van de variant elementair in het nieuwe curriculum van de tweede fase vanaf 2007 samengevat. In hoofdstuk 2 en 3 treft u het officiële examenprogramma van deze variant. Hoofdstuk 4 is afgeleid van de handreiking schoolexamen moderne vreemde talen (het lange traject) en geeft een toelichting op het Europees Referentiekader en een koppeling van de examenniveaus voor de variant elementair aan de niveaus van het ERK. In hoofdstuk 5 worden de niveauindicaties nader uitgewerkt per vaardigheid. Hoofdstuk 6 bevat enkele voorbeelden van schoolexamens en een aantal suggesties om ERK-gerelateerde schoolexamens te ontwerpen. De laatste hoofdstukken geven nog een korte inzicht in de mogelijkheden en de gevolgen van een taakgerichte benadering in de mvt didactiek en een overzicht

van toetsmogelijkheden voor de variant elementair binnen het PTA naast het toetsen van de vier verplichte domeinen.

We hopen dat deze publicatie voldoende inzicht geeft in de examenprogramma's en eindniveaus van de variant elementair en dat ze een steun kan bieden aan docenten bij het ontwikkelen van het schoolexamen voor deze variant.

Namens de projectgroep,
Daniela Fasoglio (projectleider).

Helge Bonset
projectleider Herziening examenprogramma's havo/vwo

Hetty Mulder
programmamanager tweede fase

1. Moderne vreemde talen – elementair in de nieuwe tweede fase

Sinds de invoering van de tweede fase in 1998 is het mogelijk voor de leerlingen om in het vierde leerjaar van havo/vwo met een vierde (naast de verplichte Engels, Frans en Duits) moderne vreemde taal te beginnen uit een keuze van vijf: de nieuwe schooltalen, oftewel Arabisch, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks. Dit verkorte traject kent een officieel examenprogramma en wordt afgesloten met een schoolexamen. Deze vijf talen kennen overigens ook een 'lang' traject en kunnen al vanaf de onderbouw door de school als keuzevak worden aangeboden; in dit geval bestaat het examenprogramma, net zoals bij Duits en Frans, uit een centraal en een schoolexamen (met uitzondering van Italiaans, dat alleen een schoolexamen kent).

Ook in de nieuwe tweede fase per 1 augustus 2007 blijft de mogelijkheid van dit verkorte traject bestaan. De vakken Arabisch elementair, Italiaans elementair, Russisch elementair, Spaans elementair en Turks elementair kunnen bij alle profielen alleen in het vrije deel gekozen worden, als keuze-examenvak of als extra examenvak in het geheel vrije deel. In beide gevallen wordt het eindcijfer als zelfstandig cijfer op de eindlijst geplaatst. De studielast bedraagt voor havo 320 SLU (tot 2007 was het 360), voor vwo 480 SLU (blijft ongewijzigd). Het aantal SLU voor de variant elementair is hiermee gelijk getrokken aan dat voor de moderne vreemde talen in de profielen.

Behalve in de variant elementair kan een school de talen Arabisch, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks ook al in de onderbouw aanbieden naast Engels, Duits en Frans. In dit geval kunnen deze talen in de tweede fase vanaf 2007 ook als tweede moderne vreemde taal (naast Engels) worden gekozen in plaats van Frans of Duits, afhankelijk van het aanbod van de school. Deze mogelijkheid in het curriculum laten we hier echter verder buiten beschouwing; hiervoor verwijzen we naar de Handreikingen schoolexamen moderne vreemde talen, ook in 2007 door SLO gepubliceerd. Deze kunt u downloaden op de site van SLO, www.slo.nl sector <vo tweede fase> <examenprogramma's en handreikingen voor de vakken in havo-vwo vanaf 2007>.

2. De programma's voor havo en vwo

2.1 Het eindexamen

Het eindexamen voor de variant elementair bestaat uit het schoolexamen.

Het examenprogramma bestaat bij zowel havo als vwo uit de volgende domeinen:

Domein A	Leesvaardigheid
Domein B	Kijk- en luistervaardigheid
Domein C	Gespreksvaardigheid
Domein D	Schrijfvaardigheid (geldt niet voor Arabisch en Russisch).

Ten opzichte van de tot 2007 geldende examenprogramma's voor de variant elementair komen er een aantal veranderingen voor die vergelijkbaar zijn met de veranderingen in het examenprogramma mvt voor de lange variant. De meest in het oog springende veranderingen zijn:

- Luistervaardigheid is *Kijk- en* luistervaardigheid geworden.
- Gespreksvaardigheid is onderverdeeld in twee subdomeinen: *Gesprekken voeren* en *Spreken*.
- De handelingsdelen komen niet meer voor.
- Per domein en eventueel subdomein is slechts één globale eindterm geformuleerd.

2.2 Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- de domeinen die het examenprogramma vormen;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Het schoolexamen bestaat uit een examendossier met tenminste de volgende onderdelen, die tezamen de eindtermen toetsen.

- Toets leesvaardigheid
- Toets kijk- en luistervaardigheid
- Toets gespreksvaardigheid
- Toets schrijfvaardigheid (geldt niet voor Arabisch en Russisch).

Het schoolexamen kan verder ook andere examenonderdelen bevatten naar keuze van de school. In hoofdstuk 8 wordt nader ingegaan op de keuzemogelijkheden.

3. De eindtermen van het schoolexamen

Onderstaande globale eindtermen gelden zowel voor havo als vwo.¹ Dit houdt natuurlijk niet in, dat de examens dezelfde moeilijkheidsgraad zouden moeten hebben. De specificaties ontleend aan het Europees Referentiekader en Taalprofielen zijn hierbij het middel om te differentiëren. Zie verder hoofdstuk 4 en 5.

Domein A: Leesvaardigheid

1. De kandidaat kan:
 - aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - relaties tussen delen van een tekst aangeven;
 - conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.

Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

2. De kandidaat kan:
 - aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - aantekeningen maken als strategie om een tekst aan te pakken.

Domein C: Gespreksvaardigheid

Subdomein C1: Gesprekken voeren

3. De kandidaat kan:
 - adequaat reageren in sociale contacten met doeltaalgebruikers;
 - informatie vragen en verstrekken;
 - uitdrukking geven aan gevoelens;
 - zaken of personen beschrijven;
 - enkele strategieën toepassen om een gesprek gaande te houden.

¹ Zie voor officieel examenprogramma bijlage 1.

Subdomein C2: Spreken

4. De kandidaat kan verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en standpunten verwoorden.

Domein D: Schrijfvaardigheid (geldt niet voor Arabisch en Russisch)

Subdomein D1: Taalvaardigheden

5. De kandidaat kan:
 - adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers;
 - informatie vragen en verstrekken;
 - verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden.

Subdomein D2: Strategische vaardigheden

6. De kandidaat kan met behulp van:
 - een tekstverwerkingsprogramma een tekst schrijven;
 - (elektronisch) naslagmateriaal teksten opstellen.

4. Het Europees Referentiekader en Taalprofielen

De examenprogramma's havo en vwo voor de moderne vreemde talen zijn vanaf 2007 gekoppeld aan het Europees Referentiekader (ERK). Hierdoor zijn de globaal geformuleerde eindtermen voorzien van niveauaanduidingen. Hierbij is mede gebruik gemaakt van het document Taalprofielen (Liemberg en Meijer, 2004). In dit hoofdstuk worden eerst beide documenten nader toegelicht. Daarna worden de niveauspecificaties van de tot 2007 geldende examenprogramma's voor de schoolexamens Arabisch elementair, Italiaans elementair, Russisch elementair, Spaans elementair en Turks elementair gerelateerd aan het ERK. De analyse die tot deze koppeling heeft geleid is te vinden in bijlage 2.

4.1 Het Europees Referentiekader

Oorsprong en doel

Aan de basis voor de ontwikkeling van het ERK stond een conferentie die in 1991 in Zwitserland plaats vond en waarop werd besloten een zogenaamd 'Common European Framework of Reference' (CEFR) te ontwikkelen. Een dergelijk document moest als doel hebben:

- de samenwerking tussen allerlei Europese onderwijsinstututen in de verschillende landen te stimuleren;
- een stevige basis te vormen voor een bilaterale erkenning van taalkwalificaties (diploma's, certificaten);
- leerlingen, studenten, leraren, ontwikkelaars van cursussen en materialen, testinstututen en onderwijsmanagers behulpzaam te zijn bij hun activiteiten.

Om deze doelen te kunnen bereiken werd een systeem van niveaus voor taalvaardigheid ontwikkeld, dat overal in Europa gehanteerd zou moeten worden. Het streven naar meer samenhang in de taalniveaus van de verschillende Europese landen is niet nieuw. Reeds in 1980 verscheen bij de Raad van Europa (Straatsburg) in verschillende talen een niveaubeschrijving, die als 'drempelniveau' (Threshold Level, Kontaktschwelle, Niveau Seuil, Nivel Umbral, Livello Soglia) onder andere een rol speelde bij de beschrijving van de toenmalige niveaus voor mavo-C en mavo-D.

Het Europees Referentiekader: zes niveaus, vijf 'gebruiksterreinen' (taalvaardigheden)

Het ERK beschrijft de taalvaardigheden op basis van vijf 'gebruiksterreinen' oftewel taalvaardigheden: luisteren, lezen, gesprekken voeren, spreken en schrijven. Voor deze taalvaardigheden worden zes competentieniveaus beschreven die in het Europese document de volgende namen hebben gekregen:

- Breakthrough
- Waystage
- Threshold
- Vantage
- Effective operational proficiency
- Mastery.

Een paar van de oorspronkelijke namen uit het document van de Raad van Europa (*Waystage*, *Vantage*) laten zich moeilijk vertalen. Wanneer we ze echter koppelen aan de klassieke indeling van een basisniveau, een middenniveau en een gevorderd niveau, ontstaat er een vertakt systeem dat begint bij een eerste opdeling in drie brede niveaus A, B en C. Deze worden verder onderverdeeld in A1, A2, B1, B2, C1 en C2. Zo wordt geïllustreerd hoe de niveaus samenhangen:

A		B		C	
Basisgebruiker		Onafhankelijke gebruiker		Vaardige gebruiker	
/	\	/	\	/	\
A1	A2	B1	B2	C1	C2
Breakthrough	Waystage	Threshold	Vantage	Effective Proficiency	Mastery

Voor het eerste niveau is slechts beginnerskennis vereist (A1). Vervolgens klimt het niveau op tot C2 dat een vrijwel perfecte beheersing beschrijft ('volledige beheersing', Trim, 1978). Deze niveaus worden ondertussen overal in Europa gehanteerd. Zo wordt internationale vergelijking van taalniveaus tussen de verschillende landen mogelijk.

Globale beschrijving van de taalvaardigheden op de zes niveaus

In de onderstaande tabel worden de niveaus gepresenteerd in globale schalen, die de systematiek en het niveau duidelijk moeten maken aan niet-specialisten. Deze schalen geven een globaal beeld van de competenties waarover een taalleerder moet beschikken als hij dit niveau 'heeft'. In deze niveaus komen alle vaardigheden voor, zij het tamelijk globaal.

Vaardige gebruiker	C2	Kan vrijwel alles wat hij hoort of leest gemakkelijk begrijpen. Kan informatie die afkomstig is van verschillende gesproken en geschreven bronnen samenvatten, argumenten reconstrueren en hiervan samenhangend verslag doen. Kan zichzelf spontaan, vloeiend en precies uitdrukken en kan hierbij fijne nuances in betekenis, zelfs in complexere situaties, onderscheiden.
	C1	Kan een uitgebreid scala van veeleisende, lange teksten begrijpen en de impliciete betekenis herkennen. Kan zichzelf vloeiend en spontaan uitdrukken zonder daarvoor aantoonbaar naar uitdrukkingen te moeten zoeken. Kan flexibel en effectief met taal omgaan ten behoeve van sociale, academische en beroepsmatige doeleinden. Kan een duidelijke, goed gestructureerde en gedetailleerde tekst over complexe onderwerpen produceren en daarbij gebruikmaken van organisatorische structuren en verbindingswoorden.

Onafhankelijke gebruiker	B2	Kan de hoofdgedachte van een ingewikkelde tekst begrijpen, zowel over concrete als over abstracte onderwerpen, met inbegrip van technische besprekingen in het eigen vakgebied. Kan zo vloeiend en spontaan reageren dat een normale uitwisseling met moedertaalsprekers mogelijk is zonder dat dit voor een van de partijen inspanning met zich meebrengt. Kan duidelijke, gedetailleerde tekst produceren over een breed scala van onderwerpen; kan een standpunt over een actuele kwestie uiteenzetten en daarbij ingaan op de voor- en nadelen van diverse opties.
	B1	Kan de belangrijkste punten begrijpen uit duidelijke standaardteksten over vertrouwde zaken die regelmatig voorkomen op het werk, op school en in de vrije tijd. Kan zich redden in de meeste situaties die kunnen optreden tijdens het reizen in gebieden waar de betreffende taal wordt gesproken. Kan een eenvoudige lopende tekst produceren over onderwerpen die vertrouwd of die van persoonlijk belang zijn. Kan een beschrijving geven van ervaringen en gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities en kan kort redeneren en verklaringen geven voor meningen en plannen.
Basisgebruiker	A2	Kan zinnen en regelmatig voorkomende uitdrukkingen begrijpen die verband hebben met zaken van direct belang (bijvoorbeeld persoonsgegevens, familie, winkelen, plaatselijke geografie, werk). Kan communiceren in simpele en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling over vertrouwde en alledaagse kwesties vereisen. Kan in eenvoudige bewoordingen aspecten van de eigen achtergrond, de onmiddellijke omgeving en kwesties op het gebied van directe behoeften beschrijven.
	A1	Kan vertrouwde dagelijkse uitdrukkingen en basiszinnen gericht op de bevrediging van concrete behoeften begrijpen en gebruiken. Kan zichzelf aan anderen voorstellen en kan vragen stellen en beantwoorden over persoonlijke gegevens zoals waar hij/zij woont, mensen die hij/zij kent en dingen die hij/zij bezit. Kan op een simpele wijze reageren, aangenomen dat de andere persoon langzaam en duidelijk praat en bereid is om te helpen.

Nadere concretisering in descriptoren

Een verdere concretisering van deze algemene beheersingsniveaus vormen de globale en specifieke of gedetailleerde descriptoren. Deze zijn rechtstreeks afgeleid van het algemene beheersingsniveau zoals dat voor alle vaardigheden is geformuleerd. Zo ontstaat een samenhangend stelsel van doelen voor het vreemdetalenonderwijs in Europa. De niveaus zijn overigens *cumulatief*, dat wil zeggen dat beheersing op een bepaald niveau inhoudt dat alles wat op een onderliggend niveau ligt, óók wordt beheerst.

Voor de vijf taalvaardigheden worden de volgende globale descriptoren onderscheiden:

Luisteren
<ul style="list-style-type: none"> • Gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan • Luisteren als lid van een live publiek • Luisteren naar aankondigingen en instructies • Luisteren naar tv, video- en geluidsopnames
Lezen
<ul style="list-style-type: none"> • Correspondentie lezen • Oriënterend lezen • Lezen om informatie op te doen • Instructies lezen
Gesprekken voeren
<ul style="list-style-type: none"> • Informele gesprekken • Bijeenkomsten en vergaderingen • Zaken regelen • Informatie uitwisselen
Spreken
<ul style="list-style-type: none"> • Monologen • Een publiek toespreken
Schrijven
<ul style="list-style-type: none"> • Correspondentie • Aantekeningen, berichten, formulieren • Verslagen en rapporten • Vrij schrijven

Elk van deze globale descriptoren wordt weer onderverdeeld in gedetailleerde (of specifieke) descriptoren in de vorm van zogenoemde can-do statements. Al deze can-do statements zijn ingebed in contexten van bepaalde situaties binnen domeinen waarin 'het sociale leven is geordend' (Council of Europe 2001, pag. 45). In het ERK worden tenminste de volgende domeinen onderscheiden:

- persoonlijk domein
- publiek domein
- professioneel domein
- educatief domein.

Overzichten met daarin voor elk domein voorbeelden van situaties completeren het beeld van een mogelijk taalgebruik. De situaties illustreren onder welke omstandigheden en met welk doel de vreemde taal kan worden gebruikt.

De bandbreedte van de niveaus

Een verdere detaillering van de niveaus maakt het mogelijk binnen de bandbreedte van het niveau nuances aan te brengen. Het ERK maakt in de schalen met de descriptoren onderscheid tussen de zogenoemde 'criteriumniveaus' (zoals A2, B1 of B2) en de 'plusniveaus' (bijvoorbeeld A2+ of B1+).

In de tabellen met ERK niveauidicaties van de examenprogramma's voor de variant elementair is voor de receptieve vaardigheden eveneens sprake van een + niveau (A2+).

Onderstaande schema's geven aan hoe het ERK voor lezen en luisteren deze twee niveaus onderscheidt.

<i>Leesvaardigheid - algemeen beheersingsniveau</i>	
A2	Kan korte, eenvoudige teksten begrijpen over alledaagse en concrete zaken, met hoog frequent alledaags of werk-gerelateerd taalgebruik.
	Kan korte, eenvoudige teksten lezen met hoogfrequente woorden en woorden behorend tot internationaal vocabulaire.

<i>Luistervaardigheid - algemeen beheersingsniveau</i>	
A2	Kan genoeg begrijpen om te kunnen voldoen aan behoeften van concrete aard, wanneer er helder en langzaam wordt gearticuleerd.
	Kan frasen en uitdrukkingen begrijpen die verband houden met zaken van de meest directe prioriteit (elementaire persoons- en familiegegevens, boodschappen doen, plaatselijke geografie, werk), wanneer er helder en langzaam wordt gearticuleerd.

De 'kan-beschrijving' onder de streep wordt beschouwd als het 'criteriumniveau' (A2 of A2.1), boven de horizontale streep is een beschrijving van het 'plusniveau' (A2.2. of A2+); deze omschrijft een prestatie die - zowel in kwantiteit als in kwaliteit - aanzienlijk hoger is dan het criteriumniveau, maar die nog niet aan de standaard van het volgende niveau voldoet en dus nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau valt.

Ook bij de productieve vaardigheden kan er sprake zijn van een + niveau, in het ERK beschreven als een zeer goede A2, B1 of B2. (ERK, pag. 34). Het gaat bij deze +niveaus dus om prestaties die nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau vallen, maar die zich in kwantiteit en kwaliteit kunnen onderscheiden (bijvoorbeeld A2+: meer actieve deelname aan gesprekken). In het volgende overzicht wordt een indicatie gegeven van de verschillen tussen A2 en A2+ niveau voor de gespreksvaardigheid.

A2 of A2.1	A2.2 of A2+
Descriptoren van sociale functies o.a.: <ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige beleefdheidsvormen om mensen te begroeten en aan te spreken; • zeer korte sociale gesprekken voeren; mensen begroeten en vragen hoe zij het maken en reageren op nieuws. Maar ook: <ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige transacties doen in winkels; • eenvoudige inlichtingen verkrijgen; 	Zeer goede A2 prestatie, dat wil zeggen meer actieve deelname aan gesprekken zoals: <ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige face to face gesprekken beginnen, gaande houden en beëindigen; • zich verstaanbaar maken en ideeën en informatie uitwisselen over vertrouwde onderwerpen in voorspelbare alledaagse situaties, mits de gesprekspartner indien nodig helpt. Maar ook meer mogelijkheden om een

<ul style="list-style-type: none"> • <i>de weg vragen en wijzen.</i> 	monoloog te voeren, zoals bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • <i>korte, elementaire beschrijvingen geven van gebeurtenissen en activiteiten;</i> • <i>huisdieren en persoonlijke bezittingen beschrijven.</i>
---	--

4.2 Taalprofielen

Om de eindtermen van het examenprogramma te kunnen 'vertalen' in niveaus van het Europees Referentiekader is gebruik gemaakt van Taalprofielen. Taalprofielen zijn in opdracht van het Ministerie van OCW gemaakt en door Cito gevalideerd². Ze geven een overzicht van alle niveaus van het ERK geïllustreerd met can-do statements die van voorbeelden van concrete taalgebruikssituaties zijn voorzien.

Taalprofielen zijn opgebouwd per vaardigheid. Voor elke vaardigheid worden de volgende zaken beschreven:

- *Het ERK-niveau.* Hier wordt een beschrijving gegeven van het algemene beheersingsniveau dat moet worden getoond bij een bepaald niveau.
- *De tekstenmerken, receptief en (waar van toepassing) productief.* Om teksten te kunnen 'toewijzen' aan een bepaald niveau, noemt het ERK een aantal kenmerkende criteria waaraan een tekst binnen dat niveau moet voldoen. Die criteria hebben o.a. betrekking op onderwerp, woordgebruik en zinsbouw, tempo en articulatie (bij orale teksten), tekstindeling en tekstlengte. Bij de productieve vaardigheden horen ook criteria zoals grammaticale correctheid en coherentie.
- *De te hanteren strategieën.* Hierbij gaat het erom dat de taalleerder een aantal receptieve strategieën hanteert die hem helpen de tekst te begrijpen. Kernwoorden daarbij zijn signalen herkennen en interpreteren.
- *De globale descriptoren.* Deze descriptoren zijn ingedeeld volgens de al eerder vermelde clustering.
- *De gedetailleerde descriptoren.* Deze descriptoren beschrijven precies wat een taalleerder op een bepaald niveau moet kunnen (laten zien).
- *Voorbeelden van taalgebruikssituaties.* Voor elk van de gedetailleerde descriptoren zijn taalgebruikssituaties opgenomen. Daarbij gaat het om voorstelbare communicatieve situaties waarin de taalleerder terecht kan komen en waarin hij/zij het bij het niveau behorend gedrag moet vertonen.

² De ontwikkelde descriptoren zijn door Citogroep getest op validiteit. In de eerste valideringsronde liet een willekeurig samengestelde groep van 18 talendocenten een grote mate van onderlinge overeenstemming zien (gemiddeld 0,79), en bleek de groep als geheel de can do-statements vrijwel net zo te beoordelen als de samenstellers van Taalprofielen (gemiddeld 0,91). Achttien van de in totaal 219 descriptoren bleken iets minder goed te functioneren. Na bijstelling is een tweede valideringsronde uitgevoerd, waaraan 20 docenten deelnamen. De tweede ronde liet hetzelfde totaalbeeld zien als de eerste. Van de 18 bijgestelde descriptoren functioneerden 12 beter en 6 hetzelfde. Zeven andere descriptoren functioneerden in de tweede ronde slechter dan in de eerste. Uit het ijkingsonderzoek is gebleken dat een willekeurige groep docenten mvv het in grote mate eens is over het toewijzen van de descriptoren plus voorbeelden aan een beheersingsniveau uit het ERK, zelfs als voor overeenstemming een 'strengere' norm wordt gehanteerd.

4.3 Eindexamenniveaus variant elementair volgens het ERK

Voor de niveaus A1 tot en met B2 volgen hier de beschrijvingen van het algemene beheersingsniveau uit Taalprofielen. C1 en C2 zijn daarin niet opgenomen omdat het om vaardigheidsniveaus gaat die zich boven de eindniveaus voor de variant elementair bevinden. C2 is overigens voor het hele schoolonderwijs niet relevant, omdat het om een hoog vaardigheidsniveau gaat dat veelal pas bereikt wordt na een aantal jaren leven en werken in een land waar de vreemde taal gesproken wordt of na een academische opleiding in de vreemde taal.

De niveaubeschrijvingen van de examenprogramma's voor havo/vwo geldend tot 2007 voor de variant elementair zijn geanalyseerd en vergeleken met de niveaus van het ERK (bijlage 2). Deze analyse geeft als resultaat per vaardigheid de volgende niveaus waarop zich het eindexamen voor havo en voor vwo moet bevinden.

Domein A: Leesvaardigheid

Voor de leesvaardigheid heeft het Cito in opdracht van het Ministerie van OCW de relatie tussen de centraal examens leesvaardigheid en het ERK onderzocht. De resultaten van dit onderzoek zijn in Noijons en Kuijper, 2006, samengevat. Voor het bepalen van het ERK niveau waarop zich de opgaven van het schoolexamen leesvaardigheid voor de variant elementair moeten bevinden, adviseren we ook het onderzoek van het Cito als uitgangspunt te nemen. Het eindniveau leesvaardigheid voor Frans havo, bijvoorbeeld, is namelijk vergelijkbaar met het eindniveau leesvaardigheid voor Italiaans, Spaans en Turks elementair op vwo.

Het gemiddeld vereiste minimumniveau van de opgaven van het schoolexamen leesvaardigheid voor de variant elementair is op de volgende niveaus van het ERK te plaatsen:

<i>Leesvaardigheid</i>		
	havo	vwo
<i>Arabisch</i>	A2	A2+
<i>Italiaans</i>	A2+	B1
<i>Russisch</i>	A2	A2+
<i>Spaans</i>	A2+	B1
<i>Turks</i>	A2+	B1

A1	Kan vertrouwde namen, woorden en zeer eenvoudige zinnen begrijpen, bijvoorbeeld in mededelingen, op posters en in catalogi.
A2	Kan korte, eenvoudige teksten lezen. Kan specifieke voorspelbare informatie vinden in eenvoudige, alledaagse teksten zoals advertenties, menu's en dienstregelingen. Kan korte, eenvoudige, persoonlijke brieven begrijpen.
B1	Kan teksten begrijpen die hoofdzakelijk bestaan uit zeer frequente dagelijkse, of aan het werk gerelateerde taal. Kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven begrijpen.
B2	Kan artikelen en verslagen lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen, waarbij de schrijvers een bijzondere attitude of standpunt innemen. Kan eigentijds literair proza begrijpen.

Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

Voor de kijk- en luistervaardigheid zijn de eindexamenprogramma's voor de variant elementair te plaatsen op de volgende niveaus van het ERK*:

<i>Kijk- en Luistervaardigheid</i>		
	havo	vwo
<i>Arabisch</i>	A2	A2
<i>Italiaans</i>	A2	A2+
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2	A2+
<i>Turks</i>	A2	A2+

Dit betekent dat een schoolexamen luisteren voor bijvoorbeeld Spaans elementair opgaven zou moeten bevatten die zich in ieder geval minimaal op A2+ niveau bevinden.

A1	Kan vertrouwde woorden en basiszinnen begrijpen die zichzelf, zijn/haar familie en directe concrete omgeving betreffen, wanneer de mensen langzaam en duidelijk spreken.
A2	Kan zinnen en de meest frequente woorden begrijpen die betrekking hebben op gebieden die van direct persoonlijk belang zijn (bijvoorbeeld basisinformatie over zichzelf en zijn/haar familie, winkelen, plaatselijke omgeving, werk). Kan de belangrijkste punten in korte, duidelijke, eenvoudige boodschappen en aankondigingen volgen.
B1	Kan de hoofdpunten begrijpen wanneer in duidelijk uitgesproken standaardtaal wordt gesproken over vertrouwde zaken die hij/zij regelmatig tegenkomt op zijn/haar werk, school, vrije tijd enzovoort Kan de hoofdpunten van veel radio- of tv-programma's over actuele zaken of over onderwerpen van persoonlijk of beroepsmatig belang begrijpen, wanneer er betrekkelijk langzaam en duidelijk wordt gesproken.
B2	Kan een langer betoog en lezingen begrijpen en zelfs complexe redeneringen volgen, wanneer het onderwerp redelijk vertrouwd is. Kan de meeste nieuws- en actualiteitenprogramma's op de tv begrijpen. Kan het grootste deel van films in standaardtaal begrijpen.

* zie bijlage 2

Domein C: Gespreksvaardigheid

Voor de gespreksvaardigheid zijn de eindexamenprogramma's voor de variant elementair te plaatsen op het volgende niveau van het ERK*:

<i>Gespreksvaardigheid</i>		
	havo	vwo
<i>Arabisch</i>	A2	A2
<i>Italiaans</i>	A2	A2
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2	A2
<i>Turks</i>	A2	A2

Dit betekent dat bij het schoolexamen gespreksvaardigheid voor de variant elementair van de leerling een prestatie op A2 niveau wordt verwacht. Wat hier ook opvalt is dat ondanks het verschil in aantal uren voor havo en vwo het eindniveau hetzelfde blijft; in de oude niveaumeter was het eindniveau voor zowel havo als vwo namelijk 1. Dit geldt overigens ook voor de schrijfvaardigheid. De + niveaus (zie vorige paragraaf 4.1) kunnen hier een middel zijn om tussen havo en vwo te differentiëren. Zoals eerder aangegeven gaat het om streefniveaus, die echter geen verplichtend karakter hebben.

Subdomein C1: Gesprekken voeren

A1	Kan deelnemen aan een eenvoudig gesprek, wanneer de gesprekspartner bereid is om zaken in een langzamer spreektempo te herhalen of opnieuw te formuleren en helpt bij het formuleren van wat de spreker probeert te zeggen. Kan eenvoudige vragen stellen en beantwoorden die een directe behoefte of zeer vertrouwde onderwerpen betreffen.
A2	Kan communiceren over eenvoudige en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling van informatie over vertrouwde onderwerpen en activiteiten betreffen. Kan zeer korte sociale gesprekken aan, alhoewel hij/zij gewoonlijk niet voldoende begrijpt om het gesprek zelfstandig gaande te houden.
B1	Kan de meeste situaties aan die zich kunnen voordoen tijdens een reis in het gebied waar de betreffende taal wordt gesproken. Kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, of zijn/haar persoonlijke belangstelling hebben of die betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen).
B2	Kan zodanig deelnemen aan een vloeiend gesprek, dat normale uitwisseling met moedertaalsprekers redelijk mogelijk is. Kan binnen een vertrouwde context actief deelnemen aan een discussie en hierin standpunten uitleggen en ondersteunen.

* zie bijlage 2

Subdomein C2: Spreken

A1	Kan eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken om de eigen woonomgeving en de mensen in de naaste omgeving te beschrijven.
A2	Kan een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen familie en andere mensen, leefomstandigheden, opleiding en huidige of meest recente baan te beschrijven.
B1	Kan uitingen op een eenvoudige manier aan elkaar verbinden, zodat hij/zij ervaringen, gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities kan beschrijven. Kan in het kort redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen. Kan een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en zijn/haar reacties beschrijven.
B2	Kan duidelijke, gedetailleerde beschrijvingen presenteren over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op zijn/haar interessegebied. Kan een standpunt over een actueel onderwerp verklaren en de voor- en nadelen van diverse opties uiteenzetten.

Domein D: Schrijfvaardigheid (geldt niet voor Arabisch en Russisch)

Voor de schrijfvaardigheid zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen op het volgende niveau van het ERK*:

<i>Schrijfvaardigheid</i>		
	havo	vwo
<i>Italiaans</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2	A2
<i>Turks</i>	A2	A2

A1	Kan een korte, eenvoudige mededeling doen, bijvoorbeeld voor het zenden van vakantiegroeten. Kan op formulieren persoonlijke details invullen, bijvoorbeeld naam, nationaliteit en adres op een inschrijvingsformulier noteren.
A2	Kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.
B1	Kan een eenvoudige, samenhangende tekst schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Kan persoonlijke brieven schrijven waarin ervaringen en indrukken beschreven worden.
B2	Kan een duidelijke, gedetailleerde tekst schrijven over een breed scala van onderwerpen die de persoonlijke interesse van de schrijver hebben. Kan een opstel of verslag schrijven, informatie doorgeven of redenen aanvoeren ter ondersteuning vóór of tegen een specifiek standpunt. Kan brieven schrijven waarin het persoonlijk belang van ervaringen en indrukken aangegeven wordt.

* zie bijlage 2

5. De eindtermen van het schoolexamen

In dit hoofdstuk worden de eindtermen van de examenprogramma's en de niveaus voor de schoolexamens van de variant elementair vergeleken met de descriptoren en de niveaus van het Europees Referentiekader. Met behulp van deze vergelijking wordt duidelijk gemaakt op welk niveau van het Europees Referentiekader de eindtermen voor havo en vwo zich bevinden. Vervolgens worden per vaardigheid niveauspecificaties uitgewerkt. Ten behoeve van de overzichtelijkheid is dezelfde indeling gehanteerd die ook in 'Taalprofielen' is gebruikt. In hoofdstuk 6 worden enkele voorbeelden van opgaven voor Italiaans, Russisch en Spaans gegeven als illustratie van de niveaus.

In hoofdstuk 2 hebben we al aangegeven wat de meest in het oog springende veranderingen ten opzichte van de tot 2007 geldende examenprogramma's moderne vreemde talen zijn:

- luistervaardigheid is *kijk-* en luistervaardigheid geworden;
- gespreksvaardigheid is onderverdeeld in twee subdomeinen: *gesprekken voeren* en *spreken* (monoloog);
- de handelingsdelen komen niet meer voor;
- per domein en eventueel subdomein is slechts één globale eindterm geformuleerd.

In de volgende paragrafen wordt allereerst ingegaan op een mogelijke uitwerking van de globale eindterm om vervolgens een niveauindicatie te geven van de betreffende eindterm in termen van het Europees Referentiekader.

Belangrijk is te beseffen dat deze interpretatie van de eindtermen van het schoolexamen *niet bindend* is. Wat hier aangeboden wordt, heeft het karakter van voorbeeld, suggestie, advies - kortom: van een handreiking. Dat geldt voor dit hoofdstuk, maar ook voor alle hierna volgende.

5.1 Domein A: Leesvaardigheid

Eindterm 1

De kandidaat kan:

- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
- relaties tussen delen van een tekst aangeven;
- conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.

In de geglobaliseerde eindterm is sprake van het 'aangeven van relevante informatie, gegeven een vaststaande behoefte'. Dat wil zeggen dat de relevantie van de informatie wordt bepaald door de in de opgave omschreven behoefte. Zo bepaalt niet alleen de moeilijkheidsgraad van de tekst het niveau maar ook de opgave. Waar in de eindterm sprake is van een tekst, dient dat te worden verstaan als geschreven teksten van verschillende soorten en genres, inclusief hypertexten.

Waar in de eindterm sprake is van 'betekenis van belangrijke elementen aangeven' wordt daaronder niet verstaan het geven van een vertaling naar het Nederlands, maar moet eerder gedacht worden aan een omschrijving van een begrip of een situatie. De kandidaat moet 'relaties tussen delen van een tekst aangeven', dat wil zeggen dat de opbouw van de tekst duidelijk moet zijn begrepen. Tevens moet de kandidaat 'conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur': er wordt gevraagd om aan de hand van de tekst te kunnen bepalen met welk doel (bijvoorbeeld informeren, overtuigen, diverteren) een tekst is geschreven en of er sprake is van een persoonlijk standpunt van de schrijver of, bij fictie of stripverhalen, of de personage die in de tekst voorkomt bepaalde gevoelens uit.

De niveauomschrijvingen van het in 1998 vastgestelde examenprogramma stellen een aantal criteria vast waaraan de teksten moeten voldoen. We zetten ze even op een rij:

Kenmerken van teksten

niveau 1 <i>(Arabisch en Russisch elementair, havo)</i>	niveau 2 <i>(Italiaans, Spaans en Turks elementair, havo - Arabisch en Russisch elementair, vwo)</i>	niveau 3 <i>(Italiaans, Spaans en Turks elementair, vwo)</i>
bestemd voor een breed publiek	bestemd voor een breed publiek	bestemd voor een <i>redelijk ontwikkeld</i> publiek
onderwerpen <i>binnen</i> de belevingswereld van de lezer	onderwerpen <i>over het algemeen</i> binnen de belevingswereld van de lezer	breed scala aan onderwerpen, ook <i>buiten</i> de belevingswereld van de lezer
redundant en concreet	doorgaans redundant, <i>vrij</i> concreet	doorgaans redundant, vrij concreet, kunnen ook <i>impliciete informatie</i> bevatten
transparante opbouw	transparante opbouw	transparante opbouw
informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel	informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel	informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictioneel
<i>enige</i> kennis van moedertaallanden*	<i>enige</i> kennis van moedertaallanden*	<i>elementaire</i> kennis van moedertaallanden*
		ook niet-lineair, hypertext, audio-verrijkte teksten
		relevant voor andere vakken

* De landen waar de doeltaal gesproken wordt

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader kent een omschrijving van een algemeen beheersingsniveau (per ERK-niveau) en onderscheidt vier leesactiviteiten, waarvoor steeds een globale descriptor is geformuleerd.

Deze leesactiviteiten zijn:

1. correspondentie lezen;
2. oriënterend lezen;
3. lezen om informatie op te doen;
4. instructies lezen.

In elk van deze activiteiten kan de lezer een bepaald doel voor ogen hebben, zoals:

- bepalen welke informatie in de tekst voor hem relevant is;
- een beeld krijgen van de hoofdgedachte van de tekst;
- zoeken naar belangrijke details;
- bepalen wat het standpunt van de schrijver is.

Inhoudelijk komt dit behoorlijk overeen met de eindterm zoals die voor de leesvaardigheid is geformuleerd (zie kader). Om te kunnen bepalen op welk ERK-niveau de havo dan wel de vwo-eindterm voor de variant elementair is te plaatsen, moet vooral gekeken worden naar de overeenkomsten in de niveaubeschrijvingen. Deze vergelijking is in de bijlage opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking, die geven het volgende beeld:

<i>Leesvaardigheid elementair</i>		
	havo	vwo
<i>Arabisch</i>	A2	A2+
<i>Italiaans</i>	A2+	B1
<i>Russisch</i>	A2	A2+
<i>Spaans</i>	A2+	B1
<i>Turks</i>	A2+	B1

Uitwerking per niveau

Niveau A2 (alle varianten elementair, havo - Arabisch en Russisch, vwo)

Beheersingsniveau

Kan korte, eenvoudige teksten lezen. Kan specifieke voorspelbare informatie vinden in eenvoudige, alledaagse teksten zoals advertenties, menu's en dienstregelingen. Kan korte, eenvoudige, persoonlijke brieven begrijpen.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn alledaags, bekend en concreet.
- Het *woordgebruik en zinsbouw* beperken zich tot hoogfrequente woorden en woorden bekend uit de eigen taal of behorend tot de internationale vocabulaire.
- De *tekstindeling* geeft visuele ondersteuning bij het begrijpen van de tekst.
- *Teksten* zijn kort, eenvoudig en helder van structuur.

Voorbeelden van meer specifieke leesactiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhouden van opgaven, gekoppeld aan een globale descriptor van een leesactiviteit, te realiseren op A2-niveau.

1. Correspondentie lezen

De kandidaat kan:

- *een korte, eenvoudige brief, e-mail of fax begrijpen.*

bijvoorbeeld: een verzoek om iets toe te sturen; het maken, verzetten of bevestigen van een afspraak; het plaatsen van een bestelling; een mededeling over weer en verblijfplaats tijdens de vakantie; een mededeling over het welbevinden van correspondentievriend/in; een uitnodiging voor een cursus of vakantiereis.

2. Oriënterend lezen

De kandidaat kan:

- *specifieke informatie vinden en begrijpen in eenvoudig, alledaags materiaal.*

bijvoorbeeld: in een toeristische folder een activiteit of bezienswaardigheid uitzoeken voor een dagje uit; op een garantiebewijs bij een apparaat opzoeken hoe lang de garantietermijn is; voorbeelden van het gebruik van een woord in een eenvoudig eentalig woordenboek begrijpen.

- *eenvoudige advertenties met weinig afkortingen begrijpen.*

bijvoorbeeld: advertenties voor een vakantiebaan, voor een voorstelling, evenement, excursie, voor kleding of sportartikelen.

- *in lijsten, overzichten en formulieren specifieke informatie vinden en begrijpen.*

bijvoorbeeld: een duikschool of scooterverhuurbedrijf in een telefoongids; een talencursus in een brochure of op een website; gerechten op een eenvoudige menukaart; de benodigde busverbinding in het busboekje; een programma in een tv-gids; of een film in een weekagenda.

alledaagse borden en mededelingen begrijpen.

bijvoorbeeld: waarschuwingsborden als: niet betreden; zwemmen toegestaan als de groene vlag gehesen is; routeaanwijzingen bij verkeersomleiding; informatieborden in een postkantoor of bank.

3. Lezen om informatie op te doen

De kandidaat kan:

- *specifieke informatie begrijpen in eenvoudige teksten.*

bijvoorbeeld: productinformatie op etiketten; vacature voor een vakantiebaantje; een berichtje op een prikbord waarin iemand iets vraagt of aankondigt; informatie over camping of hotel op een website.

- *de hoofdlijn begrijpen van eenvoudige teksten in een tijdschrift, krant of op een website.*

bijvoorbeeld: over een hobby of vrije tijdsbesteding; over mode en lichaamsverzorging; een interview met een popidool in een jongerentijdschrift; een

aan het taalniveau van de leerder aangepast kort verhaal; korte artikeltjes over actuele onderwerpen.

- *korte, beschrijvende teksten over vertrouwde onderwerpen begrijpen.*

bijvoorbeeld: een kort verslag van een gebeurtenis; het programma voor een zomercursus of excursie; een persoonsbeschrijving op een website voor correspondentiecontacten; op/onderschriften bij een tentoonstelling.

4. Instructies lezen

De kandidaat kan:

- *eenvoudige, goed gestructureerde instructies begrijpen.*

bijvoorbeeld: gebruiksaanwijzing op een pakje soep; verkorte instructie voor een nieuwe mobiele telefoon; instructies op apparaten als geldautomaat of automaat voor bus- en treinkaartjes; een kaart op hotelkamer met wat te doen in geval van brand; veiligheidsvoorschriften in een vliegtuig; foutmeldingen in computer- en e-mailprogramma's.

Niveau B1 – Italiaans, Spaans, Turks vwo

Beheersingsniveau:

Kan teksten begrijpen die hoofdzakelijk bestaan uit zeer frequente dagelijkse, of aan het werk gerelateerde taal. Kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven begrijpen.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn alledaags, vertrouwd of werkgerelateerd.
- Het *woordgebruik en zinsbouw* zijn eenvoudig en alledaags.
- *Teksten* zijn goed gestructureerd, kunnen ook langer zijn.

Voorbeelden van meer specifieke leesactiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhouden van opgaven, gekoppeld aan een globale descriptor van een leesactiviteit, te realiseren op B1-niveau.

1. Correspondentie lezen

De kandidaat kan:

- *persoonlijke brieven en e-mails voldoende begrijpen om met iemand te kunnen corresponderen.*

bijvoorbeeld: de beschrijving van een feest; informatie over een vriendje of vriendinnetje; over een hobby; de mening van een correspondentievriend of vriendin over school; opleiding; bijbaantje; de beschrijving van gevoelens en wensen; het verslag van gebeurtenissen; het verzoek om mee te doen aan een actie ten bate van een maatschappelijk belang.

- *een eenvoudige zakelijke brief, fax of e-mail voldoende begrijpen om adequaat te kunnen reageren.*

bijvoorbeeld: een verzoek om informatie; een bevestigingsbrief voor een buitenlandse stage; voor gemaakte afspraken over een schooluitwisseling; bij deelname aan een internationaal project het eigen werkstuk corrigeren op basis van opmerkingen van buitenlandse partner.

2. Oriënterend lezen

De kandidaat kan:

- *relevante informatie vinden en begrijpen in brochures en korte officiële documenten.*

bijvoorbeeld: folder over de voorzieningen van een camping of een hotel; brochure van een pretpark; informatiefolder over een reis of studie in het buitenland; huurcontract voor kamer in studentenflat; overzicht regels voor tijdelijke werkvergunning; voorwaarden bij het huren van scooter of bromfiets; de toelichting bij een boete; het overzicht van de arbeidsvoorwaarden van een stagebedrijf.

- *in langere teksten over thema's binnen het eigen interessegebied informatie zoeken.*

bijvoorbeeld: op een aantal websites informatie zoeken voor een werkstuk; in een tijdschrift informatie zoeken over een nieuw computerspel; aan de hand van websites van bedrijven een stageplek of baan zoeken.

3. Lezen om informatie op te doen

De kandidaat kan:

- *belangrijke feitelijke informatie begrijpen in korte verslagen en artikelen.*

bijvoorbeeld: eenvoudig voorlichtingsmateriaal van overheden of onderwijsinstellingen; krantenartikelen over een overval, een ongeluk, een rel, informatie over producten of apparaten; verklarende teksten bij tabellen, grafieken, schema's; biografische informatie over een kunstenaar, schrijver; sportman/vrouw in een tijdschrift of op een website; de ondertiteling bij een tv programma of film, sportuitslagen.

- *hoofdthema en belangrijkste argumenten begrijpen in eenvoudige teksten in tijdschriften, kranten of op internet.*

bijvoorbeeld: artikel in een populaire krant over hobby of sport; in een muziekblad over de opkomst van een nieuwe popgroep; artikelen over onderwerpen op het eigen interesses terrein in populair-wetenschappelijke tijdschriften voor de jeugd; websites over reizen of studie in het buitenland.

- *eenvoudige teksten lezen voor plezier.*

bijvoorbeeld: een jeugdroman; een niet al te moeilijk geschreven kort verhaal over een aansprekend onderwerp; een eenvoudig gedicht; een songtekst.

4. Instructies lezen

De kandidaat kan:

- *duidelijk geschreven, ondubbelzinnige instructies begrijpen.*

bijvoorbeeld: recept voor het maken van een regionaal gerecht; handleiding bij een mobiele telefoon; instructies bij een computerspelletje; helpfunctie in een tekstverwerkingsprogramma; instructie bij een kopieerapparaat, een printer, een beamer; een eenvoudig geschreven bijsluiter bij medicijnen.

5.2 Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

Eindterm 2

De kandidaat kan:

- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
- aantekeningen maken als strategie om een tekst aan te pakken.

Uitwerking van het examenprogramma

Net zoals bij de leesvaardigheid is er in de geglobaliseerde eindterm sprake van het 'aangeven van relevante informatie, gegeven een vaststaande behoefte'. Ook hier is niet alleen de moeilijkheidsgraad van de tekst, maar ook de opgave bepalend voor het niveau. Waar in de eindterm sprake is van een tekst, dient dat te worden verstaan als 'mondelinge en/of opgenomen audio en/of audiovisuele bron'.

Waar in de eindterm sprake is van 'betekenis van belangrijke elementen aangeven' wordt daaronder niet verstaan het geven van een vertaling naar het Nederlands, maar moet eerder gedacht worden aan een omschrijving van een begrip of situatie. Tevens wordt van de kandidaten gevraagd dat zij kunnen 'anticiperen op het meest waarschijnlijk vervolg van een gesprek'. De kandidaten moeten leren voorspellen hoe het gesprek waarschijnlijk verder zal gaan. Naast de semantische informatie moeten zij bij kijkvaardigheid aandacht geven aan de mimiek en houding van de sprekers, bij mondeling aangeboden tekst moeten zij leren letten op o.a. pauzes in het gesprek en de toon.

Ook voor de luistervaardigheid gaf het 'oude' examenprogramma in de niveauomschrijvingen een aantal criteria waaraan het taalmateriaal (de teksten) voor havo en vwo moesten voldoen:

Kenmerken van teksten

niveau 1 (alle varianten elementair havo; Arabisch, Russisch vwo)	niveau 2 (Italiaans, Spaans, Turks elementair - vwo)
bestemd voor breed publiek	bestemd voor breed publiek
onderwerpen binnen belevingswereld van kandidaten	onderwerpen <i>over het algemeen</i> binnen belevingswereld van kandidaten
transparante opbouw	transparante opbouw
doorgaans redundant en concreet	doorgaans redundant en <i>vrij</i> concreet
informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictieel	informerend of overtuigend, emotioneel, diverterend, fictieel
enige kennis van moedertaallanden*	enige kennis van moedertaallanden*

* De landen waar de doeltaal gesproken wordt

Naast deze inhoudelijke niveaukenmerken gelden voor het luistermateriaal ook nog de volgende criteria:

niveau 1	niveau 2
spreektempo langzaam	spreektempo <i>relatief</i> langzaam
geringe afwijking van standaardtaal	geringe afwijking van standaardtaal
ook gebruik multimedia	ook gebruik multimedia

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader kent een omschrijving van een algemeen beheersingsniveau (per ERK-niveau) en vier luisteractiviteiten, waarvoor steeds een globale descriptor is geformuleerd.

Deze luisteractiviteiten zijn:

1. gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan;
2. luisteren als lid van een live publiek;
3. luisteren naar aankondigingen en instructies;
4. luisteren naar tv, video- en geluidsopnames.

In elk van deze activiteiten kan de taalgebruiker luisteren met een bepaald doel, bijvoorbeeld:

- om de hoofdgedachte te horen/bepalen;
- om specifieke informatie te horen;
- om gedetailleerd te worden geïnformeerd;
- om te weten wat de gevolgen kunnen zijn.

Inhoudelijk komt dit behoorlijk overeen met de eindterm zoals die voor luistervaardigheid – havo en vwo - is geformuleerd (zie kader). Om te kunnen bepalen op welk ERK-niveau de havo dan wel de vwo-eindterm voor de variant elementair is te plaatsen, moet vooral gekeken worden naar de overeenkomsten in de niveaubeschrijvingen.

In de bijlage zijn deze vergelijkingen opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking. Die geven het volgende beeld:

<i>Kijk- en luistervaardigheid elementair</i>		
	havo	vwo
<i>Arabisch</i>	A2	A2
<i>Italiaans</i>	A2	A2+
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2	A2+
<i>Turks</i>	A2	A2+

Uitwerking per niveau

Niveau A2

Beheersingsniveau

Kan zinnen en de meest frequente woorden begrijpen die betrekking hebben op gebieden die van direct persoonlijk belang zijn (bijvoorbeeld basisinformatie over zichzelf en zijn/haar familie, winkelen, plaatselijke omgeving, werk). Kan de belangrijkste punten in korte, duidelijke, eenvoudige boodschappen en aankondigingen volgen.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* zijn eenvoudig, vertrouwd en van direct belang voor de luisteraar.
- Het *taalgebruik* is eenvoudig.
- Het *spreektempo* is rustig en duidelijk.
- *Teksten* zijn kort.

Voorbeelden van meer specifieke luisteractiviteiten

Nogmaals zij erop gewezen dat het bij deze luisteractiviteiten steeds gaat om het realiseren van een bepaald (luister)doel, zoals bijvoorbeeld 'het bepalen van de hoofdgedachte' of 'om gedetailleerd te worden geïnformeerd'. Opgaven bij luisterteksten zullen dan ook vaak dit soort doelen proberen na te streven (zie ook hoofdstuk 8). Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhouden van luistermateriaal, gekoppeld aan een globale descriptor van een luisteractiviteit, te realiseren op A2-niveau.

1. Gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan

De kandidaat kan:

- gewoonlijk het onderwerp bepalen in gesprekken om hem/haar heen, wanneer er langzaam en duidelijk gesproken wordt.

bijvoorbeeld: gesprekken over het weer, op straat, in een winkel, café, trein, postkantoor; een gesprek over een uitstapje tussen familieleden in een gastgezin; een gesprek over wat er die dag gedaan moet worden tussen docent en leerlingen tijdens een uitwisseling met een buitenlandse partnerschool.

2. Luisteren als lid van een live publiek

(geen descriptor op dit niveau)

3. Luisteren naar aankondigingen en instructies

De kandidaat kan:

- de hoofdzaken begrijpen in korte, heldere en eenvoudige boodschappen en aankondigingen.

- eenvoudige aanwijzingen begrijpen.

bijvoorbeeld: mededelingen in de klas over het inleveren van een werkstuk; tijd en plaats van een afspraak; iemand die de weg wijst; voor een bijbaantje een standaardbestelling in een café of in een restaurant opnemen.

4. Luisteren naar tv, video- en geluidsopnames

De kandidaat kan:

- de hoofdpunten van korte en duidelijke berichten op radio en tv begrijpen als onderwerp en context bekend zijn en wanneer er langzaam en duidelijk wordt gesproken.

bijvoorbeeld: of het mooi of slecht weer wordt morgen; sportuitslagen op de radio over een bekende sporter of de favoriete club; een bericht over een stremming van de autoweg en hoe je moet omrijden; een omroepbericht op station over de wijziging van een spoor.

Bij luistertoetsen wordt meestal als geluidsdrager cd, video of dvd gebruikt waarin de laatste descriptor wordt herkend. De descriptoren 1 en 3 worden volop in het voortraject geoefend en komen als toetsteksten terug. Alleen de tweede descriptor 'luisteren als lid van een live publiek' valt in een toetssituatie moeilijk te realiseren.

5.3 Domein C: Gespreksvaardigheid

Het domein gespreksvaardigheid is analoog aan de indeling in het Europees Referentiekader onderverdeeld in twee subdomeinen, te weten:

- gesprekken voeren (5.3.1) (mondelinge interactie);
- spreken (5.3.2) (mondelinge productie).

In het eerste geval treedt de taalgebruiker samen met een of meer gesprekspartners afwisselend op als spreker en luisteraar om zo een gesprek op te bouwen. Hierbij worden voortdurend allerlei strategieën toegepast, zoals bijvoorbeeld compensatiestrategieën. Discussies, vraaggesprekken, debatten en onderhandelingen zijn voorbeelden van hier bedoelde interactieve activiteiten.

Bij spreken ligt dat anders. Hier produceert de taalgebruiker een gesproken tekst die wordt 'ontvangen' door een publiek van een of meer luisteraars. Als voorbeelden van dergelijke activiteiten kan worden gedacht aan het doen van mededelingen of een publiek toespreken over een bepaald onderwerp of in de schoolse context een spreekbeurt of presentatie.

5.3.1 Subdomein C1 : Gesprekken voeren

Eindterm 3

De kandidaat kan:

- adequaat reageren in sociale contacten met doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en verstrekken;
- uitdrukking geven aan gevoelens;
- zaken of personen beschrijven;
- enkele strategieën toepassen om een gesprek gaande te houden.

Uitwerking van het examenprogramma

In de nieuwe eindterm is sprake van 'adequaat reageren in sociale contacten'.

Adequaat wil dan zeggen, dat de uiting zowel binnen de inhoudelijke context van het gesprek als bij die context het passende niveau heeft; de bijdrage aan het gesprek sluit aan bij het gekozen doel of het thema en de gesprekspartner(s). *Adequaat reageren in sociale contacten* zou ook kunnen inhouden dat de kandidaat

- kan vragen om verheldering als hij iets niet begrijpt;
- de bijdrage van een gesprekspartner kan verhelderen, samenvatten en aanvullen;
- informatie kan geven als die ontbreekt;
- een gesprekspartner de ruimte kan geven, en soms dus even niet reageert.

De formulering '*in sociale contacten*' impliceert min of meer dat de kandidaat op een juiste manier gesprekken kan beginnen en afsluiten en diverse uitingen die in dergelijke contacten voorkomen (bedanken etc.) kan doen. Omschrijvingen in de eindterm als '*informatie vragen en verstrekken*' kunnen zowel betrekking hebben op feitelijke informatie (waarover de kandidaat beschikt) als op bijvoorbeeld een mening die een kandidaat heeft ten aanzien van het te bespreken onderwerp.

Het oude examenprogramma geeft voor de variant elementair van alle vijf talen voor zowel havo als vwo het niveau 1 als eindniveau voor de gespreksvaardigheid:

niveau 1
sociale contacten en persoonlijke behoeften
persoonlijke sfeer
zowel face-to-face als telefonisch
binnen eigen belevingswereld
lager spreektempo dan normaal
redelijk begrijpelijk en verstaanbaar
taalgebruik enigszins aangepast aan situatie
gebruikt strategieën om tekorten aan kennis te compenseren
krijgt indien nodig hulp van gesprekspartner

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

Om de eindterm voor 'gesprekken voeren' te kunnen vergelijken met het Europees Referentiekader moet zowel een inhoudelijke vergelijking als een vergelijking van de niveaucriteria plaats vinden. In het ERK wordt een aantal interactieve activiteiten genoemd die in 'Taalprofielen' zijn (omwille van de helderheid) samengevat:

- Informele gesprekken (bijvoorbeeld informele conversatie, informele discussie).
- Bijeenkomsten en vergaderingen (bijvoorbeeld een groepsgesprek).
- Zaken regelen (bijvoorbeeld in winkels, banken, op reis).
- Informatie uitwisselen (zoals bijvoorbeeld bij dagelijkse taken).

In 'Taalprofielen' zijn aan deze interactieve activiteiten globale descriptoren gekoppeld, die aangeven wat een kandidaat op een bepaald niveau zou moeten kunnen. Als voorbeeld geven we de globale descriptor op A2-niveau bij 'informele gesprekken'. Die descriptor luidt '*Kan sociale contacten tot stand brengen: groeten en afscheid nemen, zichzelf of anderen voorstellen, bedanken, reageren op uitnodigingen, suggesties en verontschuldigen indien direct tot hem/haar gericht en langzaam en duidelijk gesproken, en ze zelf doen. Is echter niet in staat zonder medewerking van de gesprekspartner het gesprek op gang te houden. Kan op eenvoudige wijze voorkeur en mening uitdrukken over vertrouwde alledaagse onderwerpen*'. Deze beschrijving komt redelijk overeen met (delen van de) eindterm voor gesprekken voeren (zie kader). Om te kunnen bepalen op welk ERK-niveau zich de eindterm bevindt, moeten de niveaucriteria vergeleken worden met de niveaubeschrijvingen van dat ERK. Ook hier geven we een voorbeeld: een vergelijking van inhouden waarover gesproken wordt (onderwerpen).

In de bijlage zijn deze vergelijkingen opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking. Die geven het volgende beeld:

<i>Gesprekken voeren elementair</i>		
	havo	vwo
<i>Arabisch</i>	A2	A2
<i>Italiaans</i>	A2	A2
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2	A2
<i>Turks</i>	A2	A2

Uitwerking ERK niveau

Niveau A2 - alle varianten elementair havo/vwo

Beheersingsniveau

Kan communiceren over eenvoudige en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling van informatie over vertrouwde onderwerpen en activiteiten betreffen. Kan zeer korte sociale gesprekken aan, alhoewel hij/zij gewoonlijk niet voldoende begrijpt om het gesprek zelfstandig gaande te houden.

Tekstkenmerken (productief) van dit niveau:

- *Onderwerpen* zijn alledaags en vertrouwd.
- De *woordenschat* en het *woordgebruik* bestaan uit standaard patronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht met betrekking tot eenvoudige alledaagse situaties.
- Wat de *grammaticale correctheid* betreft, wordt correct gebruik gemaakt van eenvoudige constructies, al met systematisch elementaire fouten.
- In de *interactie* beperkt men zich tot antwoorden op vragen en reacties op eenvoudige uitspraken. er is weinig initiatief om de conversatie gaande te houden.
- *Vloeiendheid*: zeer korte uitingen, met veel voorkomende pauzes, valse starts en het herformuleren van uitingen.
- Wat de *coherentie* betreft, zijn groepen woorden verbonden met eenvoudige voegwoorden, zoals 'en', 'maar' en 'omdat'.
- De *uitspraak* is duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn, ondanks een hoorbaar accent. Gesprekspartners kunnen af en toe om herhaling vragen.

Om het niveau van een prestatie van een kandidaat te kunnen bepalen, kent het ERK niet alleen de hierboven opgesomde niveaucriteria, maar geeft het ook kenmerken ten aanzien van het receptieve aspect bij gesprekken voeren. Als een gesprekspartner niet aan die criteria voldoet, ontstaat er een gesprekssituatie waarbij er mogelijk geen of nauwelijks interactie ontstaat. De criteria hebben deels dezelfde categorieën.

- *Onderwerpen* zijn alledaags en vertrouwd.
- Het *woordgebruik* is eenvoudig. *Zinnen* zijn kort.
- *Tempo en articulatie*: er wordt langzaam gesproken en duidelijk gearticuleerd.
- Er wordt *hulp* geboden: de gesprekspartner past zijn taalgebruik aan de taalgebruiker aan door langzaam en duidelijk te spreken, te controleren of hij/zij begrepen wordt en waar nodig te herformuleren of te herhalen. De gesprekspartner biedt hulp bij het formuleren en verhelderen van wat de taalgebruiker wil zeggen. Vragen en uitgingen zijn direct aan de taalgebruiker gericht.

Voorbeelden van meer specifieke interactieve activiteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhouden van interactieve activiteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op A2-niveau.

1. Informele gesprekken

De kandidaat kan:

- *in alledaagse situaties op eenvoudige manier bekenden en onbekenden aanspreken, groeten, zich bij hen voor iets verontschuldigen.*

bijvoorbeeld: de bediening in een restaurant aanroepen en iets vragen; zich verontschuldigen als men tegen iemand aanbodst; iemand op straat aanspreken, om een inlichting vragen en bedanken.

- *op eenvoudige wijze voorkeur en mening uitdrukken over vertrouwde alledaagse onderwerpen.*

bijvoorbeeld: een vriendin complimenteren met kleding; de wens uiten om mee te doen met een spel of opdracht; in een winkel aangeven dat je een product niet wilt kopen; zeggen dat je iets lekker vindt en vragen naar favoriete gerechten; bij vakantiebaantje of stage zeggen dat bepaalde werkzaamheden te zwaar of te moeilijk zijn.

- *in beperkte mate meedoen aan eenvoudige gesprekken over alledaagse, bekende onderwerpen.*

bijvoorbeeld: over wat men in het weekend gedaan heeft of gaat doen; over iemands huis, buurt, familie, kinderen

- *iemand correct ontvangen en op zijn/haar gemak stellen.*

bijvoorbeeld: een klant ontvangen, begroeten; een uitwisselingsstudent verwelkomen.

2. Bijeenkomsten en vergaderingen

De kandidaat kan:

- *indien rechtstreeks gevraagd, tijdens een groepsgesprek een mening geven, mits om herhaling gevraagd kan worden en hulp geboden wordt bij het formuleren van een antwoord.*

bijvoorbeeld: een reactie na een spreekbeurt of presentatie; tijdens een klassendiscussie zeggen dat je het met een standpunt eens of niet eens bent.

3. Zaken regelen

De kandidaat kan:

- *iets bestellen, reserveren, ergens naar vragen.*

bijvoorbeeld: de rekening in een restaurant, om een artikel in een winkel vragen, een product bestellen bij een bedrijf; iets te leen vragen.

- *iemand uitnodigen en op uitnodigingen ingaan of afslaan.*

bijvoorbeeld: om aan een excursie deel te nemen, voor een feestavond, om langs te komen, om op een bepaalde tijd iets te doen.

- *in een vertrouwde situatie eenvoudige voorstellen doen en op voorstellen reageren.*

bijvoorbeeld: met vrienden bespreken wat je de rest van de dag gaat doen; met iemand bespreken hoe je een bepaalde klus gaat uitvoeren; een voorstel doen voor een avondeten tijdens een uitwisseling met een buitenlandse school.

- *getallen uitspreken en verstaan.*

bijvoorbeeld: telefoonnummers, prijzen, aantallen, pagina's van een boek, aankomst- en vertrektijden.

- *eenvoudige informatie vragen met betrekking tot reizen en gebruik maken van het openbaar vervoer.*

bijvoorbeeld: kaartjes voor trein en bus kopen; vragen naar aankomst- en vertrektijden; plaatsen in trein of bus reserveren; de weg vragen en uitleggen.
- *een eenvoudig gesprek aan een balie voeren.*

bijvoorbeeld: vragen naar afdelingen voor bepaalde diensten; een hotelkamer reserveren.

- *een eenvoudig telefoongesprek voeren.*

bijvoorbeeld: een taxi bestellen; een telefoonnummer opvragen; een telefoontje voor iemand anders aannemen en een eenvoudig bericht doorgeven; standaardzinnen in een telefoongesprek hanteren zoals : heeft u een momentje, u bent verkeerd verbonden, ik verbind u door.

- *afspraken maken.*

bijvoorbeeld: over de taakverdeling bij een opdracht; over de voorbereiding van een barbecue op de camping; een activiteit of een uitstapje met vrienden regelen.

- *communicatie in stand houden.*

bijvoorbeeld: aangeven dat je het gesprek wel of niet kunt volgen; vragen om herhaling of verduidelijking.

4. Informatie uitwisselen

De kandidaat kan:

- *eenvoudige aanwijzingen en instructies geven en opvolgen.*

bijvoorbeeld: van de skileraar; hoe de tent moet worden opgezet; een route uitleggen met behulp van een plattegrond of een kaart.

- *beperkte informatie uitwisselen over eenvoudige, concrete zaken.*

bijvoorbeeld: over een evenement of activiteit zoals een sportwedstrijd; over regels op school, jeugdherberg of camping; over begin- of eindtijd van een activiteit; melden dat een apparaat kapot is; informeren over inleverdatum en prijs van een product.

- *informatie van persoonlijke aard vragen en geven.*

bijvoorbeeld: over familie, vrienden, activiteiten in de vrije tijd, hobby's, school, dagelijks werk.

5.3.2 Subdomein C2: Spreken

Eindterm 4

De kandidaat kan verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en standpunten verwoorden.

Uitwerking van het examenprogramma

Binnen dit domein gaat het maar om één eindterm: het adequaat presenteren van verworven informatie. Onder 'adequaat presenteren' kan worden verstaan 'het in staat zijn een gepast taalgebruik toe te passen bij het spreken over onderwerpen binnen zijn/haar interessegebied, begrijpelijk voor het publiek'. Adequaat houdt ook in dat de presentatie aantrekkelijk is. Gebruik van audiovisuele hulpmiddelen als bijvoorbeeld PowerPoint verhoogt de aantrekkelijkheid. 'Met het oog op doel en publiek' heeft betrekking op eenvoudige, op de doelgroep afgestemde, beschrijvingen en of presentaties. In de schoolse context betreft het hier vaak medeleerlingen, maar een ander publiek is denkbaar, bijvoorbeeld als uitwisselingen met scholen in het doeltaalgebied tot de activiteiten van de school behoren. De presentatie kan zowel

informatief als betogend van aard zijn, alhoewel dit laatste bij lagere competentieniveaus zich zal beperken tot eenvoudige bewoordingen. Doel van informatieve presentatie zal zijn het bieden van nieuwe informatie en inzichten over een bepaald onderwerp.

Omdat in het oorspronkelijke examenprogramma geen verschil gemaakt was tussen het interactief gesprekken voeren en het (monologisch) spreken, gelden hier dezelfde niveaucriteria als bij gesprekken voeren (zie 5.3.1).

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

In het ERK wordt deze activiteit omschreven als 'het produceren van een gesproken tekst die wordt ontvangen door een publiek van een of meer luisteraars'. Als voorbeelden van dergelijke activiteiten – voor de verschillende ERK-niveaus - worden genoemd 'mededelingen doen' en 'een publiek toespreken'. Deze activiteiten kunnen handelingen inhouden als:

- een geschreven tekst voorlezen;
- spreken met behulp van aantekeningen of visuele hulpmiddelen;
- een ingestudeerde rol spelen;
- voor de vuist weg spreken;
- zingen³.

Deze handelingen zijn in 'Taalprofielen' als volgt in spreekactiviteiten geclusterd:

1. monologen;
2. een publiek toespreken.

Kijken we naar de omschrijving in het examenprogramma, dan vallen beide activiteiten binnen deze omschrijving. Zoals eerder opgemerkt, zijn er geen aparte criteria in het oorspronkelijke examenprogramma voor deze vorm van mondelinge productie.

In het ERK worden wel specifieke criteria genoemd, die echter vrijwel identiek zijn aan die voor gesprekken voeren, met dien verstande dat de receptieve criteria hier geen rol meer spelen. Het verschil zit daarom ook vooral in het type activiteit dat wordt uitgevoerd.

In de bijlage zijn de vergelijkingen opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking. Die geven het volgende beeld:

<i>Spreken elementair</i>		
	havo	vwo
<i>Arabisch</i>	A2	A2
<i>Italiaans</i>	A2	A2
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2	A2
<i>Turks</i>	A2	A2

³ Vertaald uit: Council of Europe, 2001, blz. 58

Uitwerking volgens ERK-niveau

Niveau A2 - alle varianten elementair havo/vwo

Beheersingsniveau

Kan een reeks uitdrukkingen en zinnen gebruiken om in eenvoudige bewoordingen familie en andere mensen, leefomstandigheden, opleiding en huidige of meest recente baan te beschrijven.

Tekstkenmerken voor niveau A2:

- *Onderwerpen* zijn alledaags en vertrouwd.
- *Woordenschat* en *woordgebruik* bestaan uit standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht in eenvoudige alledaagse situaties.
- *Grammaticale correctheid*: correct gebruik van eenvoudige constructies, maar met nog steeds systematisch elementaire fouten.
- *Vloeiendheid*: overwegend zeer korte uitingen, met veel pauzes, valse starts en herformuleringen.
- *Coherentie*: groepen woorden zijn verbonden door middel van eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat'.
- De *uitspraak* is duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een hoorbaar accent. Luisteraars zullen af en toe om herhaling moeten vragen.

Voorbeelden van meer specifiek productief taalgebruik

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke inhoud van productieve activiteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op A2-niveau.

1. Monologen

De kandidaat kan:

- *in een serie korte zinnen informatie geven over zichzelf en anderen.*

bijvoorbeeld: aan een gastgezin iets vertellen over je eigen gezin of familie, of over de vakken die je op school hebt; in een spreekbeurt iets vertellen over je favoriete hobby; aan iemand iets vertellen over je toekomstplannen.

- *vertrouwde zaken en personen op een eenvoudige manier beschrijven.*

bijvoorbeeld: de eigen woonplaats of de streek waar je woont; verloren of gestolen voorwerpen bij aangifte aan de politie; een plek waar je met iemand afspreekt; iemand die je zoekt, zoals een kind, een vriend, een collega; de weg van huis of werkplek naar school; de standaardservice die bij een product geleverd wordt; bij een dokter de aard van je klachten beschrijven.

- *in eenvoudige, korte zinnen vertellen over ervaringen, gebeurtenissen, activiteiten.*

bijvoorbeeld: vertellen hoe je reis is verlopen; vertellen over iets wat je recent hebt meegemaakt zoals een uitstapje, een popconcert, een verhuizing.

- *op een eenvoudige manier vertellen hoe iets gedaan moet worden.*

bijvoorbeeld: hoe je een eenvoudig gerecht klaarmaakt; hoe de computer werkt; hoe een huiswerkopdracht uitgevoerd moet worden.

2. Een publiek toespreken

De kandidaat kan:

- voor een groep in korte, vooraf ingeoeffende zinnen iets aankondigen of meedelen.

bijvoorbeeld: tijdens een uitwisseling een groepsindeling bekend maken en zeggen hoe laat en waar de volgende activiteit begint; de weg naar een hotel of restaurant uitleggen aan een groep buitenlandse gasten.

- een kort, eenvoudig, vooraf ingeoeffend praatje houden voor een groep.

bijvoorbeeld: met visuele ondersteuning (dia's, kaarten, PowerPoint) iets vertellen over toeristische attracties in de eigen stad of streek; een korte spreekbeurt houden over een vertrouwd onderwerp zoals een hobby, (huis)dieren, een feest, een beroep.

5.4 Domein D: Schrijfvaardigheid (geldt niet voor Arabisch en Russisch)

5.4.1 Subdomein D1: Taalvaardigheden

Eindterm 5

De kandidaat kan:

- adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en verstrekken;
- verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden.

Uitwerking van het examenprogramma

Het examenprogramma formuleert enerzijds globale inhoudelijke criteria (informatie vragen en verstrekken en adequaat reageren), anderzijds doet het ook uitspraken over de manier waarop aan deze inhoudelijke criteria moet worden voldaan: schriftelijke contacten, een verslag en een presentatie. Door het deels aan verworven informatie te koppelen, ligt hier ook een duidelijke relatie met de receptieve vaardigheden lezen en luisteren, alsmede – zo men wil – met 'gesprekken voeren', waar informatie uitwisselen een van de activiteiten is. Ook hier proberen we bepaalde termen te interpreteren om zo helderheid te krijgen over wat bedoeld is.

Zo verstaan we onder 'adequaat' hier 'het in staat zijn om een gepast taalgebruik toe te passen bij sociale contacten in formele en informele domeinen voor wat betreft het correcte gebruik van begroetformules, beleefdheidsvormen, conventies en gewoontes van de doeltaalgebruikers, taalregisters'. Met 'schriftelijke contacten' kunnen verschillende tekstsoorten bedoeld zijn, die in het kader van correspondentie, aantekeningen maken, berichten, formulieren, verslagen of vrije teksten schrijven, kunnen worden ingezet. Met 'doeltaalgebruikers' zijn gebruikers van de doeltaal bedoeld, voor wie deze zowel de moedertaal als een vreemde taal kan zijn. De informatie strekt zich afhankelijk van het niveau uit over een scala van onderwerpen waarover informatie gevraagd of verstrekt wordt. Daarbij kan het gaan om zowel alledaagse aspecten van onmiddellijke relevantie, als ook om vertrouwde onderwerpen die echter een algemener karakter hebben. Het doel heeft betrekking op informatieve en communicatieve doelen met betrekking tot gegevens, feiten, ervaringen, meningen en gevoelens. De geschreven teksten zouden uitdrukkelijk niet alleen de docent als

publiek (beoogd lezer) moeten hebben. Door te schrijven voor een bepaald publiek leren leerlingen niet alleen om zich in te leven in verschillende publieksgroepen, maar ook op basis daarvan publiekgericht te schrijven.

De keuze van een opdracht impliceert normaal gesproken ook al het publiek: medeleerlingen, leerlingen van een uitwisselingsschool, lezers van een (school)krant.

Het oorspronkelijke examenprogramma kende een aantal niveauomschrijvingen waaraan het geproduceerde tekstmateriaal van de kandidaat moest voldoen. Voor de variant elementair (Italiaans, Spaans, Turks) is voor zowel havo als vwo alleen niveau 1 van toepassing:

niveau 1
sociale contacten en persoonlijke behoeften, korte informele en formele brieven voor privé doeleinden, formulieren
gericht aan jongeren, volwassenen en instanties
logische opbouw
redelijk duidelijk uitgedrukt; taalgebruik is enigszins aangepast aan situatie, geadresseerde of publiek
gebruik van strategieën om tekort aan kennis te compenseren

Vergelijking met de niveaus van het Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader onderscheidt bij het schrijven enerzijds schriftelijke productie (de schrijver produceert een tekst die wordt ontvangen door een publiek van een of meer lezers) en anderzijds schriftelijke interactie (interactie door middel van geschreven taal). In het laatste geval gaat om activiteiten als het corresponderen per brief, fax of e-mail, het doorgeven van memo's of notities en bijvoorbeeld het deelnemen aan online of offline activiteiten op de computer. Bij het 'schrijven voor een publiek' geeft het ERK voorbeelden van activiteiten als:

- formulieren en vragenlijsten invullen;
- posters maken;
- rapporteren;
- aantekeningen maken;
- creatief schrijven;
- persoonlijke of zakelijke brieven schrijven.

In 'Taalprofielen' zijn deze twee invullingen van schrijfvaardigheid samengevat in vier clusters:

1. correspondentie;
2. aantekeningen, berichten, formulieren;
3. verslagen en rapporten (alleen vanaf niveau B1);
4. vrij schrijven.

Kijken we naar de eindterm voor schrijfvaardigheid, dan is er een redelijke mate van overeenkomst te constateren. Het onderstaande overzicht brengt de overeenkomsten in beeld:

Eindterm	ERK/Taalprofielen
adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers	correspondentie (schriftelijke interactie); aantekeningen, berichten, formulieren (schriftelijke productie)
informatie vragen en verstrekken	correspondentie (schriftelijke interactie)
verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven, uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden	verslagen en rapporten (schriftelijke productie)
een verslag schrijven in de betreffende taal	verslagen en rapporten (schriftelijke productie) vrij schrijven (schriftelijke productie)

Vergelijken we de niveaubeschrijvingen, dan zijn omschrijvingen als 'voor privé-doeleinden' en 'in de privésfeer' (alle niveaus) te vergelijken met 'directe eigen omgeving' (A2).

In bijlage 1 zijn de vergelijkingen opgenomen. Hier beperken we ons tot de resultaten van die vergelijking. Die geven het volgende beeld:

<i>Schrijfvaardigheid elementair</i>		
	havo	vwo
<i>Arabisch</i>	A2	A2
<i>Italiaans</i>	A2	A2
<i>Russisch</i>	A2	A2
<i>Spaans</i>	A2	A2
<i>Turks</i>	A2	A2

Uitwerking volgens ERK niveau

Niveau A2 – Italiaans, Spaans en Turks elementair havo/vwo

Beheersingsniveau

Kan korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven. Kan een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken.

Tekstkenmerken voor dit niveau zijn:

- *Onderwerpen* hebben betrekking op de directe eigen omgeving van de schrijver of eenvoudige alledaagse situaties.
- Het *woordgebruik* en de *woordenschat* bestaan uit standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht.
- De *grammaticale correctheid* beperkt zich tot het gebruik van eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten.
- De *spelling* van woorden die binnen het mondelinge vocabulaire van de schrijver vallen is fonetisch redelijk correct. Korte zinnen over alledaagse onderwerpen zijn correct (over)geschreven.
- Groepen woorden zijn verbonden met behulp van eenvoudige voegwoorden, zoals 'en', 'maar' en 'omdat' (*coherentie*).

Voorbeelden van meer specifieke schrijfactiviteiten

Hieronder treft u een aantal voorbeelden aan van mogelijke schrijfactiviteiten, gekoppeld aan een globale descriptor, te realiseren op niveau A2.

1. Correspondentie

De kandidaat kan:

- *heel eenvoudige persoonlijke brieven schrijven om dankbaarheid of verontschuldigingen over te brengen.*

bijvoorbeeld: om te bedanken voor geboden hulp, voor een cadeautje, voor een uitnodiging; om te verontschuldigen voor het vergeten van een verjaardag, het niet nakomen van een afspraak; om iets te vertellen of te vragen over dagelijkse zaken, zoals leeftijd, familie, school, hobby's en idolen, of over een reis of verblijf tijdens de vakantie; om gemaakte afspraken te bevestigen.

2. Aantekeningen, berichten, formulieren

De kandidaat kan:

- *een korte, eenvoudige boodschap noteren als om herhaling of herformulering gevraagd kan worden.*

bijvoorbeeld: standaardformulieren invullen om iets te bestellen, of om aangifte bij het politiebureau te doen.

- *korte eenvoudige aantekeningen maken of boodschappen noteren gerelateerd aan zaken van onmiddellijke noodzaak schrijven.*

bijvoorbeeld: aandachtspunten, handige zinnen en trefwoorden noteren als geheugensteun bij een telefoongesprek; een afspraak vastleggen; aantekeningen als voorbereiding op een gesprekje; briefjes op het prikbord van een camping om te vragen of iemand iets gevonden heeft of om partners te zoeken voor een activiteit; een telefonisch doorgegeven boodschap noteren.

4. Vrij schrijven

De kandidaat kan:

- *een aantal eenvoudige frases en zinnen schrijven over familie, leefomstandigheden, educatieve achtergrond, huidige of meest recente baan.*

bijvoorbeeld: eigen stad, huis, gezin beschrijven; een hobby of dagelijkse werkzaamheden beschrijven; de dagelijkse weg naar school beschrijven; het uiterlijk beschrijven en de biografische gegevens geven van een filmster, een idool, een familielid, een vriend of van zichzelf; een excursie, een vakantie of een bijzondere gebeurtenis beschrijven.

5.4.2 Subdomein D2 : Strategische vaardigheden

Eindterm 6

De kandidaat kan met behulp van:

- een tekstverwerkingsprogramma een tekst schrijven;
- (elektronisch) naslagmateriaal teksten opstellen.

Uitwerking van het examenprogramma

Het examenprogramma biedt de kandidaten de mogelijkheid te laten zien in hoeverre zij in staat zijn elektronische hulpmiddelen te gebruiken. Genoemd wordt het tekstverwerkingsprogramma, waarbij dan meteen gedacht kan worden aan programma's waarmee de spelling gecheckt kan worden. Met elektronisch naslagmateriaal worden elektronische woordenboeken en/of synoniemenlijsten bedoeld. Ook kan de leerling gebruik maken van allerlei programma's die de lay-out van het schrijfproduct optimaliseren.

Vergelijking met het Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader spreekt van 'productiestrategieën', 'interactiestrategieën' en 'bemiddelingsstrategieën'. Deze laatste strategieën zijn onder meer bedoeld om technieken in te zetten (en deels te ontwikkelen) om bijvoorbeeld onzekerheid te overwinnen. Bij schriftelijke productie-activiteiten kan dat leiden tot herstel door middel van het raadplegen van naslagwerken (al dan niet elektronisch). Interactiestrategieën hebben doorgaans meer van doen met mondelinge interactie. Bij schrijfactiviteiten kan het leiden tot stappen die op basis van geconstateerde misverstanden de communicatie moeten herstellen, door bijvoorbeeld om opheldering te vragen en te geven. Het inzetten van productiestrategieën houdt in dat de taalgebruiker beschikbare bronnen mobiliseert en verschillende competenties op elkaar afstemt. Bij niet-interactieve activiteiten (bijvoorbeeld bij het schrijven van een verslag) kan de taalgebruiker deze strategieën inzetten om alert te zijn op veelgemaakte taalfouten en deze meteen te corrigeren (zelfcorrectie). Deze activiteiten worden echter pas van de taalgebruiker verwacht vanaf het B1-niveau. Op B2-niveau echter is pas sprake van een omschrijving die ook op schriftelijke activiteiten betrekking kan hebben: kan vergissingen of fouten corrigeren zodra hij of zij zich ervan bewust is of als ze tot onbegrip en misverstanden leiden.

6. Schoolexamens mvt – elementair in de praktijk

Begin 2006 zijn vier docenten Spaans, Russisch en Italiaans bij elkaar gekomen om de niveaus van het Europees Referentiekader en de aansluiting van de examens voor de variant elementair bij de descriptoren van het ERK te verkennen. Het werd gelijk duidelijk dat men over onvoldoende voorbeeldmateriaal beschikte om een valide onderzoek te verrichten naar de aansluiting van de huidige examens mvt-elementair op het ERK. Wat hier volgt zijn per vaardigheid een aantal opmerkingen en praktische suggesties die hopelijk docenten zullen helpen om het taalonderwijs en het toetsen van de variant elementair in de nieuwe tweede fase te relateren aan het ERK.

6.1 Leesvaardigheid

Zoals reeds aangegeven worden bij de leesvaardigheid door het ERK vier verschillende leesactiviteiten onderscheiden, namelijk:

- correspondentie lezen;
- oriënterend lezen;
- lezen om informatie op te doen;
- instructies lezen.

Het ERK beschrijft voor elk van de zes niveaus van A1 tot en met C2 een aantal tekstkenmerken dat het betreffende beheersingsniveau illustreert. De samenvatting van de verschillende tekstkenmerken voor de niveaus A1, A2, B1 en B2 is opgenomen in bijlage 3.

Zoals reeds aangegeven (hoofdstuk 4) is het gemiddeld vereiste minimumniveau van de opgaven van het schoolexamen leesvaardigheid voor de variant elementair resp. op A2 (Arabisch en Russisch, havo), A2+ (Italiaans, Spaans en Turks, havo, Arabisch en Russisch, vwo) en B1 (Italiaans, Spaans en Turks, vwo) te plaatsen. Dit betekent dat de teksten van het examen leesvaardigheid aan de tekstkenmerken van het betreffende niveau moeten voldoen.

In het onderzoek naar de relatie tussen de centrale examens leesvaardigheid en het ERK van het Cito (Noijons en Kuijper, 2006) is geconstateerd dat bij de centrale examens leesvaardigheid tot nu toe de nadruk vaak op 'Lezen om informatie op te doen' lag. We kunnen hetzelfde veronderstellen over de schoolexamens leesvaardigheid voor de variant elementair.

In het ERK-gerelateerd leesvaardigheidsexamen is het echter van belang dat alle vier leesactiviteiten op een evenwichtige manier aan bod komen.

In de tekstkenmerken van het ERK voor de leesvaardigheid komt grammatica niet voor. Vragen die uitsluitend de grammaticale kennis toetsen zullen geen indicatie van niveau geven; ze hebben alleen zin indien functioneel voor het toetsen van het tekstbegrip.

Voordat u aan de slag gaat met het ontwikkelen van ERK-gerelateerde schoolexamens in de nieuwe tweede fase is het verstandig om eerst eens een aantal toetsen, die u of

uw collega's in de afgelopen jaren hebben gemaakt, naast het ERK te leggen en hun aansluiting op de ERK-niveaus proberen vast te stellen.

Als checklist kunt u gebruiken:

- de tekstkenmerken (zie bijlage 3);
- de leesactiviteiten;
- de gedetailleerde descriptoren of 'can do statements' horend bij het betreffende niveau (zie hoofdstuk 5 en de publicatie Taalprofielen).

Waar moet ik opletten bij het maken van een examen leesvaardigheid voor de variant elementair?

- Bepaal eerst (als er een vaksectie is, in overleg met de sectie) naar welk ERK-niveau gestreefd wordt en welk niveau u denkt dat de leerlingen zullen behalen; ga in ieder geval uit van de eindniveaus aangegeven in deze publicatie.

Bij de selectie van teksten:

- Zorg dat de teksten gezamenlijk voor alle vier leesactiviteiten bruikbaar zijn.
- Houd rekening met de tekstkenmerken van het niveau dat u wilt toetsen.
- Om meerdere leesactiviteiten en 'can do's' te kunnen dekken, is variatie aan tekstsoorten en bronnen een noodzaak.

Bij het maken van de vragen:

- Zorg dat in het examen alle vier leesactiviteiten aan bod komen.
- Zorg dat de opgaven zoveel mogelijk 'can do's' van het gekozen niveau dekken. Denk aan welke 'can do' elke vraag gekoppeld kan worden.
- Vergeet niet dat de moeilijkheidsgraad van het examen niet alleen door de teksten, maar ook door de bijbehorende vragen wordt bepaald.

Voorbeeld 1:

Spaans startersvak, schoolexamen leesvaardigheid vwo 6, 2004

UN PRECIOSO JARDÍN

Hace un par de años me operaron del apéndice en un hospital de Bilbao. Después de la operación me llevaron a una habitación en la que ya había otro paciente. Él era un hombre muy mayor y extremadamente delgado. Su cama estaba delante de una pequeña ventana. La mía estaba al fondo de la habitación, en un rincón oscuro, y yo desde allí no podía ver el exterior. Mi compañero tampoco podía ver nada cuando la ventana estaba cerrada, porque tenía cristales esmerilados.

Por la mañana, la enfermera abría la ventana y entraba un poco de aire frío. Entonces el otro paciente se sentaba en la cama para mirar el exterior. Como yo no me podía mover, mi compañero, para distraerme, me contaba lo que veía: *Hay un gran jardín, con una pequeña terraza. Alrededor hay dos limoneros, un naranjo y varios rosales. Los rosales están llenos de preciosas rosas de color amarillo y blanco. Hay también macetas grandes con geranios de flores rojas. En el centro de la terraza hay un estanque y alrededor del estanque hay bancos y sillas de madera...*

Yo, desde el rincón oscuro de la habitación, me imaginaba los colores y las formas que mi compañero me describía. Él tenía una voz agradable y hablaba despacio. Después, venía la enfermera y cerraba la ventana. Entonces escuchábamos la radio o dormíamos. Apenas hablábamos.

Al día siguiente pasaba lo mismo. Venía la enfermera, abría la ventana, entraba el aire frío, mi compañero se sentaba en la cama y contaba lo que pasaba fuera: *Dos palomas blancas caminan por la terraza. Una mujer hermosa, de largo pelo negro, echa unas migas de pan y las palomas comen. Ahora llega un pájaro precioso. Es un petirrojo, tiene el cuello y el pecho de color rojo intenso. Llega una madre con dos niñas que juegan con una pelota y saltan. El cielo está azul y muy limpio. Y yo,*

desde mi rincón, me imaginaba lo que él contaba. Con mi imaginación veía perfectamente el paisaje, como un cuadro.
Y al día siguiente, otra vez lo mismo: *Llega un señor con un perro. Es un San Bernardo muy grande y tranquilo. El señor se sienta en una silla, saca una guitarra y empieza a tocar. Unos jóvenes se acercan, se sientan en el suelo y escuchan la música. En el banco, una pareja de amantes se besa. Una niña da una rosa al señor y él sonríe.* Mi compañero hablaba como un pintor pinta un cuadro. Yo escuchaba con emoción y me imaginaba la belleza del jardín.
Al día siguiente llegó la enfermera para llevarse a mi compañero. Ya podía regresar a su casa. Nos despedimos con pocas palabras. Yo todavía tenía que estar un par de días en la cama, sin levantarme. La enfermera, por la tarde, me puso en la cama que estaba delante de la ventana esmerilada.
Al día siguiente, por la mañana, entró la enfermera. Yo me senté en la cama para ver el precioso jardín. La enfermera abrió la ventana. ¡ Sólo había una pared gris y sucia! Le comenté a la enfermera que mi compañero me había hablado de un precioso jardín.
- *No es posible señor* - me dijo - *Su compañero es ciego.*

Deze tekst is voorzien van een plaatje dat de situatie duidelijk illustreert en het begrijpen van het verhaal vergemakkelijkt. De tekstsoort (aangepast kort verhaal, 'graded reader'), de aanwezigheid van visuele ondersteuning en de tekstkenmerken geven als niveauindicatie A2.

Sommige vragen bij de tekst sluiten aan bij de volgende 'can do's' op A2 niveau:

Kan specifieke informatie begrijpen in eenvoudige teksten.

- Wat doet de andere patiënt iedere dag? Waarom doet hij dit?
- Hoe is het contact tussen de twee mannen?
- Wat verandert er voor de man opeens in het ziekenhuis? Noem 2 dingen.

Kan de hoofdlijn begrijpen van eenvoudige teksten.

- Wat is de clou van het verhaal?

Tevens dekken bovengenoemde vragen de volgende twee punten van eindterm 1:

- De kandidaat kan de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- De kandidaat kan de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven.

Andere vragen die bij dit examen horen zijn niet te koppelen aan een niveau voor de leesvaardigheid, zoals:

- Vertaal '*la mía*'.
- '*sonríe*': van welk werkwoord komt deze vorm en wat betekent het?

Voorbeeld 2:

Italiaans startersvak, schoolexamen leesvaardigheid vwo 6, 2004

SIGARETTE IN NUMERI

Un italiano su quattro. Sono circa 12 milioni, secondo l'Istat, i fumatori in Italia nel 2000. E recenti stime, sulla base di indagini campionarie effettuate dalla Doxa tra marzo e aprile 2003, basate su 3.238 interviste personali ad un campione rappresentativo della popolazione italiana adulta, portano i fumatori al 26,6 per cento della popolazione, di cui il 31,1 per cento uomini e il 22,3 per cento donne.

Secondo la Doxa gli amanti delle sigarette sono comunque in calo rispetto al 2002. L'11,5 per cento fuma meno di 15 sigarette al giorno, il 12,3 per cento ne accende 15-24 e gli incalliti che fumano più di 25 bionde al giorno sono il 2,6 per cento. L'esercito degli ex, di contro, aumenta considerevolmente: si è liberato dal vizio il 15,2 per cento degli italiani. Il 58,3, invece, non ha mai fumato nella sua vita. Preoccupante il trend in crescita tra gli adolescenti, tra i 14 e i 16 anni. I maschi fumatori risultano aumentati del 33 per cento, le femmine del 69,7.

Nel mondo 1,1 miliardi di persone hanno il vizio del fumo, di cui 229 milioni in Europa. Ogni anno muoiono 4,9 milioni di persone.

Il fumo attivo rimane, infatti, la principale causa prevenibile di morbosità e mortalità nel nostro Paese, come in tutto il mondo occidentale. Al fumo di tabacco sono attribuibili 85.000 morti all'anno di cui il 25 per cento in un'età compresa tra i 35 e i 65 anni. Per quanto riguarda il fumo passivo, si stimano 2800 morti nel 1999.

Per quanto riguarda i costi ospedalieri, infine, nel '99 sono stati spesi 5 miliardi di euro con un'incidenza sulla spesa sanitaria dell'8,3 per cento, pari allo 0,4 per cento del Pil. In dettaglio, 1.896.389 ricoveri, con un costo medio di 2.560 euro, e 12.785.965 giornate di degenza.

(Fonti Istat e Doxa)

Het taalgebruik en de structuur van dit artikel sluiten aan bij de tekstkenmerken van niveau B1 (zie overzicht in bijlage 3).

Ook het tekstsoort hoort bij B1: Lezen om informatie op te doen, bijvoorbeeld: verklarende tekst bij tabellen, grafieken, schema's.

De vragen die bij de tekst horen dekken de volgende gedetailleerde descriptor, of 'can do'.

Kan belangrijke feitelijke informatie begrijpen in korte verslagen en artikelen.

- Wat is het onderwerp van dit artikel?
 - a. een verslag over kosten in de zorgsector in Italië;
 - b. enkele statistische gegevens in het kader van een antirookcampagne;
 - c. pubers en roken;
 - d. belangrijkste kankeroorzaken.

- Je doet onderzoek naar de invloed van roken op de gezondheid, daarvoor ben je artikelen aan het verzamelen over roken in Italië. Vind je de volgende informatie in deze tekst?
 - percentage jongeren die roken;
 - belangrijkste doodsoorzaken in Italië;
 - dodelijke ziektes die door roken beïnvloed kunnen worden;
 - aantal doden door roken.
- Geef aan of deze stellingen volgens het artikel waar of niet waar zijn.
 - a. Bijna een kwart van de wereldpopulatie rookt.
 - b. Roken is ook in Nederland de belangrijkste doodsoorzaak die voorkomen zou kunnen worden.
 - c. In Italië roken er meer mannen dan vrouwen.
 - d. Er zijn veel meer tieners die roken dan vroeger.
 - e. Er zijn minder vrouwen die roken dan vroeger.

Tevens sluiten de vragen aan bij de volgende punten van eindterm 1:

- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven.

ЕСЛИ вы не сумели отправить своего ребенка на дачу или в летний лагерь, значит, придется развлекать его, довольствуясь тем, что есть в городе.

Цирки. *Цирк на проспекте Вернадского* предлагает шоу "На арене - звезды". Тут и акробаты, и клоуны, и воздушные гимнасты, и жонглеры, а еще уссурийские тигры, обезьяны, дрессированные собачки.

Представления по средам и пятницам - в 19.00, в субботу и воскресенье - в 15.00 и 19.00. **Билеты - 25-100 руб.** Цирк

"*Никулина*" на Цветном показывает ледовую программу. Гимнасты, иллюзионисты, эквилибристы, жонглеры, клоуны, медведи и обезьяны на коньках. Представление длится 2 часа, а пролетает как один миг. Билеты - 20-250 руб. В цирке "*Антре*" на ВВЦ специально для детей показывают программы с участием различных артистов. Это может быть и театр кошек, и клоуны, и жонглеры, и дрессированные звери. Детский билет стоит **20 руб.**, взрослый - **40**.

Дельфинарий. Здесь выступают морской лев, дельфины, морской котик. Они резвятся и играют, показывают трюки, вовлекая в игру зрителей. Находится дельфинарий недалеко от м. "Семеновская". Начало сеансов стоит уточнять. Билеты - **47-50 руб.**

Зоопарк. Сколько бы раз вы ни бывали в зоопарке, рассматривать зверят всегда интересно. Правда, вы не увидите слона, который в долговременном отпуске, зато все остальные животные к вашим услугам: жираф, зебры, белый медведь, птицы, обезьяны, верблюды. Зоопарк работает с 10.00 до 19.00, кроме понедельника. Взрослый билет - **30 руб.**, детский - **5 руб.**, до 12 лет - бесплатно.

Дарвиновский музей. Здесь вы увидите весь "животный мир планеты с древнейших времен до наших дней". Несколько залов, уникальные экспонаты. Музей работает с 10.00 до 17.30, кроме понедельника. Билеты: **7 руб.** - детский, **18 руб.** - взрослый.

Кино. Наверняка ваши дети любят кино. Для них кинотеатры "Березка" (м. "Новогиреево"), "Будапешт" (м. "Алтуфьево"), "Вымпел" (м. "Бабушкинская"), "Юность" (м. "Октябрьское поле") и "Молодежный" (м. "Текстильщики"). Цена билетов **5-10 руб.**

Юлия ГАРМАТИНА

« »

Het gaat hier om een vrij lange tekst, maar wel met een duidelijke structuur. Puntsgewijs en vet gedrukt worden de diverse attractiemogelijkheden opgesomd. Ook zitten er veel internationale woorden in. De foto geeft wat sfeer.

De vragen bij de tekst sluiten aan bij can do-statement op A2 niveau: Kan specifieke informatie begrijpen in eenvoudige teksten.

In dit artikel vind je een aantal suggesties voor ouders over wat ze met hun kinderen in de vakantie kunnen doen.

1. In welk circus kun je gedresseerde hondjes zien?
2. Je gaat met je ouders en je broertje van 10 naar de dierentuin in Rusland. Hoeveel kost de entree? (Je betaalt zelf het tarief voor een kinderkaartje).
3. Op welke dag is het Darwinmuseum gesloten?

6.2 Kijk- en luistervaardigheid

Ook voor de luistervaardigheid geven we nog een keer op een rij de vier luisteractiviteiten die het ERK onderscheidt:

- gesprekken tussen moedertaalsprekers verstaan;
- luisteren als lid van een live publiek;
- luisteren naar aankondigingen en instructies;
- luisteren naar tv, video- en geluidsopnames.

Niveau A2 (eindniveau voor de variant elementair) kent voor de tweede activiteit, 'luisteren als lid van een live publiek', geen gedetailleerd descriptor.

Voor het maken van ERK-gerelateerde kijk- en luistervaardigheidsexamens voor de variant elementair zijn in principe dezelfde stappen van toepassing die voor de leesvaardigheid gelden, het gaat immers weer om een receptieve vaardigheid.

Het gaat dus om a) tekstselectie, en b) ontwerpen van de opgaven.

Met name de selectie van geschikte teksten neemt voor de luistervaardigheid veel tijd in beslag. Er wordt altijd gestreefd naar het gebruik van zoveel mogelijk authentieke teksten in de les - en dus ook in de toetsen; het eindniveau voor de variant elementair veronderstelt echter eenvoudig taalgebruik, rustig tempo en duidelijke articulatie. Dit komt niet echt vaak voor bij authentieke teksten, er wordt dus van de docent een lange zoekactie gevraagd. (Semi)authentieke gesprekken tussen moedertaligen, eventueel *ad hoc* opgenomen, kunnen worden gebruikt voor de eerste en de derde luisteractiviteit. Voor de selectie van tv- en radio-opnames kunnen ICT-toepassingen handige hulpmiddelen zijn. Er zijn meerdere gebruikersvriendelijke softwares gratis te downloaden op het web om digitale audio- en videobestanden op te nemen en te bewerken. Een voorbeeld daarvan is te vinden op de site www.bastrimbos.com. Klik op 'downloads': hier treft u verschillende softwarepakketten aan met een hands-on workshop, zodat u zelf aan de slag kunt gaan met het bewerken van materialen. Het gebruik van visuele ondersteuning (videobestanden naast audioteksten) wordt bij het toetsen van lagere niveaus zeer aangeraden. Kies actuele onderwerpen die voor de leerlingen niet alleen vertrouwd zijn, maar hen ook zoveel mogelijk aanspreken.

Voor het maken van luistervaardigheidsexamens volgen hieronder een paar praktische tips die vergelijkbaar zijn met die voor de leesvaardigheid.

Waar moet ik opletten bij het maken van een examen kijk- en luistervaardigheid voor de variant elementair?

- Bepaal eerst (als er een vaksectie is, in overleg met de sectie) naar welk ERK-niveau gestreefd wordt en welk niveau u denkt dat de leerlingen zullen behalen; ga in ieder geval uit van de eindniveaus aangegeven in deze publicatie.

Bij de selectie van teksten:

- Zorg dat de teksten gezamenlijk voor alle vier luisteractiviteiten bruikbaar zijn.
- Houd rekening met de tekstkenmerken van het niveau dat u wilt toetsen.
- Bied differentiatie in tekstsoorten, bronnen en situaties. Gebruik ook teksten waar jongeren in voorkomen. Ga uit van actuele onderwerpen die voor de leerlingen niet alleen vertrouwd zijn maar hen ook aanspreken. Gebruik als inspiratiebron en checklist de voorbeelden van Taalprofielen.
- Houd rekening met de visuele ondersteuning van de gesproken tekst, minder frequent vocabulaire moet uit beeld en tekst af te leiden zijn; leerlingen begrijpen vaak meer dan men verwacht mede door de visuele ondersteuning.
- Laat de keuze aan de leerlingen het fragment nogmaals te beluisteren in geval van authentieke opnames met een vlot spreektempo.

Bij het maken van de vragen:

- Formulier de vragen zo bondig mogelijk: het mag geen leesvaardigheidstoets worden!
- Zorg dat in het examen alle vier luisteractiviteiten aan bod komen.
- Zorg dat de opgaven zoveel mogelijk 'can do's' dekken. Denk aan welke 'can do' elke vraag gekoppeld kan worden.
- Vergeet niet dat de moeilijkheidsgraad van het examen niet alleen door de teksten, maar ook door de bijbehorende vragen wordt bepaald.

6.3 Gespreksvaardigheid

Leerlingen die in de vierde klas havo/vwo een nieuwe taal willen leren zijn meestal ook gemotiveerd. Eén van de meest voorkomende redenen voor hun keuze is dat ze graag in deze vreemde taal willen kunnen communiceren, bijvoorbeeld op vakantie, in een vervolgstudie, of bij een bezoek aan (verre) familie. Belangrijk is om vanaf het begin op deze motivatie in te spelen en gelijk zoveel mogelijk de nieuwe taal in de klas te gebruiken. Ondanks het feit dat het meestal om een taal gaat die qua woordenschat en structuur ver van de eigen moedertaal ligt, kan de variant elementair erg gebaat zijn bij het kleinere aantal leerlingen in de klas, de motivatiefactor en het gebruik van de doeltaal in de klas. Bovendien kan worden verwacht dat de leerlingen in staat zijn leerstrategieën en voorkennis te gebruiken die ze in de onderbouw bij het leren van andere moderne vreemde talen hebben verworven.

Onder de voorwaarde van een sterk communicatieve benadering is ook in twee of drie jaar taalles een degelijk niveau van mondelinge competentie prima te behalen.

In het nieuwe examenprogramma is de gespreksvaardigheid ook voor de variant elementair in twee subdomeinen gesplitst, gesprekken voeren en spreken. Dit betekent dat beide subdomeinen apart moeten worden getoetst.

Het vereiste eindniveau voor de variant elementair bevindt zich bij zowel havo als vwo op A2 niveau van het ERK. Dit sluit echter niet uit dat sommige leerlingen, om verschillende redenen, in staat zijn om aan het eind van het vwo een hoger niveau te bereiken. Een gedifferentieerde aanpak in de les moet ervoor zorgen dat deze leerlingen tot hun recht kunnen komen.

Aan het eind van hun leertraject zullen de mondelinge prestaties van de leerlingen in ieder geval aan de tekstkenmerken voor A2 moeten voldoen. Deze zijn in bijlage 3 samengevat. Hieronder geven we voor zowel het onderdeel 'gesprekken voeren' als voor 'spreken' een paar voorbeelden van opgaven die een prestatie op A2 niveau veronderstellen. Voor deze opdrachten zijn video-opnames van prestaties van leerlingen in verschillende talen gemaakt, waaronder ook de nieuwe schooltalen. De opnames zijn te vinden in de cd-roms behorende bij de handreikingen schoolexamens moderne vreemde talen (het lange traject).

a) Gesprekken voeren

Voorbeeld 1

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Informeel gesprekken	Kan in beperkte mate meedoen aan eenvoudige gesprekken over alledaagse, bekende onderwerpen.	Tennis

OPGAVE

Situatie

Je bent samen met een bekende en die persoon heeft zin om iets te gaan ondernemen. Jij reageert.

Opdracht

Maak een afspraak om samen te gaan sporten.

Voorbeeld 2

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Informeel gesprekken	Kan in beperkte mate meedoen aan eenvoudige gesprekken over alledaagse, bekende onderwerpen.	Praten over verjaardagscadeau

OPGAVE

Situatie

Je bent samen met een bekende die vraagt wat je aanraadt als verjaardagscadeau voor jouw broertje.

Opdracht

Geef antwoorden en voorstellen.

Voorbeeld 3

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Zaken regelen	Kan iets bestellen, reserveren, ergens naar vragen.	In het restaurant

OPGAVE

Situatie

Je bent met een vriend(in) in het buitenland in een restaurant en jullie willen eten. Je vraagt de ober om de menukaart, je vraagt hem om uitleg bij enkele gerechten en je bestelt voor jullie beiden iets te eten en drinken. Na het eten moet je betalen.

Opdracht

Voer het gesprek met de ober uit. Vraag eerst om de menukaart en stel vragen bij de dingen die je niet begrijpt. Bestel voor je vriend(in) en jezelf een voorgerecht, een hoofdgerecht en iets te drinken. Let op: je vriend(in) is vegetariër!

(voor de uitvoering van deze opdracht wordt gebruik gemaakt van een authentieke menukaart)

Voorbeeld 4

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Zaken regelen	Kan in een vertrouwde situatie eenvoudige voorstellen doen en op voorstellen reageren.	Etentje

OPGAVE

Situatie

Het schooljaar nadert. Jouw klas organiseert een Italiaans etentje en jullie willen ook de docent uitnodigen.

Opdracht

Vertel aan de docent wat jullie gaan doen en nodig hem/haar uit om te komen eten. Denk daarbij aan:

- wat jullie gaan eten;
- wie kookt;
- waar jullie het etentje gaan houden en wanneer.

Voorbeeld 5

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Informele gesprekken	Kan in beperkte mate meedoen aan eenvoudige gesprekken over alledaagse onderwerpen.	Ziek thuis

OPGAVE

Situatie

Je woont in een gastgezin in Moskou. Je bent bevriend geraakt met de dochter Nina. Je had met haar afgesproken om vandaag iets leuks samen te gaan doen. 's Ochtends aan het ontbijt blijkt dat je je niet geweldig voelt en dat je ziek bent. Je hebt koorts en je hebt hoofdpijn. Helaas moet je de afspraak met Nina afzeggen.

Opdracht

Vertel Nina wat er met je aan de hand is. Reageer op de vragen van Nina of de dokter gebeld moet worden en of je in bed wilt blijven liggen. Zeg de afspraak met Nina af en maak een nieuwe afspraak met haar.

Voorbeeld 6

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Informatie uitwisselen	Kan beperkte informatie uitwisselen over eenvoudige, concrete zaken.	Tas vergeten

OPGAVE

Situatie

Je bent na het zwemmen je tas vergeten mee te nemen. Je gaat snel naar de receptie in de hoop dat zij jouw tas terug kunnen vinden. Dan moet je natuurlijk wel kunnen zeggen wat er in de tas zit. De receptionist stelt een aantal vragen.

Opdracht

- Geef aan waar je de tas bent kwijtgeraakt.
- Beschrijf de tas. Denk aan kleur, grootte, vorm etc.
- Beschrijf de inhoud van de tas.

b) Spreken

Voorbeeld 1

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Monologen	Kan vertrouwde zaken en personen op een eenvoudige manier beschrijven.	Slaapkamer

OPGAVE

Situatie

Je bent op vakantie en ontmoet daar een buitenlandse leeftijdsgenoot. Jullie beginnen te praten en je leeftijdsgenoot is benieuwd hoe je slaapkamer eruit ziet.

Opdracht

Beschrijf je slaapkamer. Denk daarbij aan:

- grootte van de kamer;
- welke meubelstukken erin staan;
- hoe de meubelstukken eruit zien, bijvoorbeeld kleur;
- wat er aan de muur hangt.

Voorbeeld 2

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Monologen	Kan in eenvoudige, korte zinnen vertellen over ervaringen, gebeurtenissen, activiteiten.	Schooldag

OPGAVE

Situatie

Je ontmoet op vakantie een buitenlands leeftijdsgenootje. Hij zou graag een dagje met je mee naar school gaan om te zien hoe dat hier in Nederland gaat. Maar het is vakantie, dus dat gaat niet. Je kunt alleen een normale schooldag beschrijven.

Opdracht

a) Neem één schooldag, bijvoorbeeld maandag.

b) Denk aan:

- opstaan;
- ontbijten;
- naar school fietsen;
- wat je het eerste uur voor vak hebt;
- enzovoort, enzovoort.

c) Vertel wat je zoal op een normale schooldag doet.

Voorbeeld 3

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Monologen	Kan vertrouwde zaken en personen op een eenvoudige manier beschrijven.	Opsporing verzocht!

OPGAVE

Situatie

Je bent samen met een goede vriend/vriendin in het buitenland op taalcurcus. Op een vrije middag gaan jullie winkelen in een grote warenhuis. Het is er heel druk. Je bent even afgeleid door een etalage en opeens zie je je vriend(in) niet meer. Hij/zij lijkt van de aardbodem verdwenen. Je zoekt een tijd en besluit dan om naar de infobalie te gaan op de 1^e verdieping.

Opdracht

Vertel bij de balie waar je je vriend/vriendin kwijtgeraakt bent en beschrijf zijn/haar uiterlijk. Denk daarbij aan de volgende dingen:

- leeftijd;
- kleur haar, ogen, grootte;
- kleding;
- rugzak of tas die hij/zij bij zich had.

Voorbeeld 4

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Monologen	Kan in een serie korte zinnen informatie geven over zichzelf en anderen.	Eerste contact

OPGAVE

Situatie

Voor een uitwisselingsprogramma met een school uit het buitenland moet je een video opnemen waarin je jezelf presenteert.

Opdracht

Vertel iets over jezelf. Denk daarbij aan de volgende punten:

- Vertel iets over je leeftijd, je gezin, je hobby's.
- Vertel iets over je school.
- Laat merken dat je de uitwisseling leuk vindt.

Waar moet ik opletten bij het maken van een examen gespreksvaardigheid voor de variant elementair?

- Kies het ERK-niveau waar je een opgave voor wilt ontwikkelen.
- Kies een globale descriptor uit.
Voor het onderdeel gesprekken voeren:
 - informele gesprekken;
 - bijeenkomsten en vergaderingen;
 - zaken regelen;
 - informatie uitwisselen.Voor het onderdeel spreken:
 - monologen;
 - een publiek toespreken.
- Kies een daaraan gekoppeld gedetailleerde descriptor.
- Bedenk een realistische situatie waarbinnen de leerling een opdracht moet uitvoeren. Gebruik eventueel de voorbeelden in Taalprofielen als uitgangspunt.
- Bedenk een beknopt stappenplan zodat leerlingen stapsgewijs kunnen zien wat ze moeten doen.
- Als het in de opgave past, bied ook input aan (bijvoorbeeld in de vorm van een schema, een advertentie, een artikeltje, een menukaart...).
- Gebruik voor de beoordeling van het product als checklist de productieve kenmerken van het betreffende niveau (zie bijlage 3).

En niet te vergeten:

- Besteed vanaf het begin veel aandacht aan het trainen van de gespreksvaardigheid (zowel spreken als gesprekken voeren).

6.4 Schrijfvaardigheid

Voor de schrijfvaardigheid beperkt het vereiste eindniveau zich tot eenvoudige, alledaagse situaties, waarbij de leerling met gebruik van eenvoudige constructies en standaardpatronen korte teksten kan schrijven om een praktisch doel van direct belang te bereiken, zoals bedanken, zich verontschuldigen, afspraken maken, boodschappen noteren, over ervaringen kort vertellen etc. In het dagelijks leven vindt een schrijffactiviteit altijd binnen een communicatieve situatie plaats: er is een context, een aanleiding of een praktische reden om iets te schrijven, er is een ontvanger of geadresseerde van ons schrijfproduct: een (pen)vriend, een kennis, de redactie van een tijdschrift, een zakelijke instantie. Dit tezamen bepaalt de inhoud (wat moet ik of wil ik laten weten), de vorm (brief, e-mail, aantekeningen) en de stijl (formeel of informeel) van het schriftelijk product.

Elke schrijfofdracht moet in principe zoveel mogelijk een communicatieve situatie nabootsen, dus ook in een examen. Dit kan bijvoorbeeld door eerst de situatie te beschrijven en eventueel ook door een input als uitgangspunt te geven (een tekst, een brief, een website of een videofragment). De situatie (context, aanleiding, schrijfdoel, geadresseerde) bepaalt het tekstsoort. Het ERK onderscheidt voor de schrijfvaardigheid 4 globale descriptoren die met 4 tekstsoorten corresponderen:

- correspondentie;
- aantekeningen, berichten, formulieren;
- verslagen en rapporten (alleen vanaf niveau B1);
- vrij schrijven.

Hieronder geven we twee voorbeelden van opgaven die een prestatie op A2 niveau veronderstellen. Om de niveaus zichtbaar te maken zijn ook producten van de leerlingen met de oorspronkelijke fouten opgenomen.

Voorbeeld 1

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Correspondentie	Kan een eenvoudig persoonlijk briefje schrijven	Vakantie in Italië

OPGAVE

Situatie

Je gaat in de zomer naar Italië op vakantie bij een 'agriturismo' in Toscana, samen met twee Italiaanse vrienden, Caterina en Antonio, een broer en een zus uit Palermo van 20 en 22 jaar die je vorig jaar hebt leren kennen. Je wilt er ook je Italiaanse vriendin Sara bij betrekken, die het net met haar vriend Fabrizio heeft uitgemaakt.

Opdracht

Schrijf een brief aan Sara en stel haar je plannen voor. Vraag haar hoe het nu met haar is, toon je medeleven met haar situatie en probeer haar te overtuigen dat het voor haar goed zou zijn om nieuwe mensen te ontmoeten.

Uitwerking

Cara Sara,

mi dispiace di sentire che è successo con tuo ragazzo. Adesso come stai? Che ne pensi di andare in vacanza con me e due dei miei amici? Ho la idea di andare a un agriturismo in Toscana dove sono andata l'anno scorso. È davvero un luogo bellissimo! Marisa e Sandro, i due amici, vengono anche. Perché non vieni anche tu per qualche giorni? Così potresti incontrare persone nuove e i miei amici sono simpatici. Vengono da Sicilia, hanno 20 e 22 anni. Sono fratello e sorella.

L'agriturismo è perfetto, ci sono animali e la natura della campagna toscana è bella. Spero che puoi venire anche tu. Rispondami un po velocemente, non vedo l'ora di vederti!

Ciao,
Joan

Voorbeeld 2

ERK NIVEAU	Globale descriptor	Gedetailleerde descriptor	Titel van de opgave
A2	Correspondentie	Kan eenvoudige persoonlijke briefjes schrijven om te bedanken en zich te verontschuldigen.	Buurmeisje jarig

OPGAVE

Situatie

Je verblijft twee maanden in Spanje voor een zomercursus. Je logeert bij een gastgezin. Vandaag wordt Emma, het dochttertje van je burens op wie je een keer hebt gepast, 9 jaar en je bent uitgenodigd om aan het eind van de middag iets te komen drinken. Je hebt de uitnodiging aangenomen en een cadeautje gekocht.

Bij het ontbijt ontdek je dat je vanmiddag om 16 uur een bijeenkomst op school hebt die kan uitlopen. Je vreest dat je niet op tijd thuis kunt zijn.

Je weet niet of de burens al aanspreekbaar zijn zo vroeg in de ochtend en besluit een briefje in de bus te doen. Je biedt je excuses aan, omdat je hebt gezegd dat je van de partij zal zijn en nu pas ontdekt dat je een andere afspraak hebt.

Opdracht

Schrijf een briefje aan je burens. Maak gebruik van de volgende gegevens:

- feliciteer je burens;
- leg uit dat je misschien laat thuiskomt;
- bied je verontschuldiging aan;
- vertel wat je van plan bent zodra je thuis bent;
- groet je burens.

Uitwerking

Hola,

Muchissimas felicitades para Emma en su cumpleaños, nueve años, ¡que edad preciosa! He prometido que voy a venir a su fiesta esta tarde, pero tengo una reunión en el colegio. Por esta razón no sé si voy a llegar en tiempo. ¡Lo siento ! Cuando retorno, vengo pronto a Emma. ¡Tengo un regalo para ella ya !

Hasta luego,

Jante

Waar moet ik opletten bij het maken van een examen schrijfvaardigheid voor de variant elementair?

- Kies het ERK-niveau waar je een opgave voor wilt ontwikkelen.
- Kies een globale descriptor uit die door het ERK voor de schrijfvaardigheid is aangegeven.
- Kies een daaraan gekoppeld gedetailleerde descriptor.

- Bedenk een realistische situatie waarbinnen de leerling een opdracht moet uitvoeren. Gebruik eventueel de voorbeelden in Taalprofielen als uitgangspunt.
- Bedenk een beknopt stappenplan zodat leerlingen stapsgewijs kunnen zien wat ze moeten doen.
- Als het in de opgave past, bied ook input aan (bijvoorbeeld in de vorm van een brief, een website, een artikelje...).
- Gebruik voor de beoordeling van het product als checklist de productieve kenmerken van het betreffende niveau (zie bijlage 3).

7. Didactische aanwijzingen

De eindtermen van de tweede fase zijn geglobaliseerd, dat betekent dat ze inhoudelijk meer zijn samengevat, maar dat de essentie hetzelfde is gebleven. Nieuw is wel dat het te bereiken niveau, zowel bij het 'lange' traject als bij het programma elementair - in termen van het ERK is weergegeven. Zoals eerder aangegeven, zijn deze niveaus beschreven in competenties: wat moet een leerling aan het eind van havo en vwo aan gedrag laten zien? Anders gezegd, wat kan de leerling?

In dit hoofdstuk gaan we kort in op mogelijke consequenties voor de didactiek van het vreemdetalenonderwijs, wanneer er rekening gehouden gaat worden met de na te streven doelen voor de tweede fase. Welke manier van werken vergroot de kans op het bereiken van de nagestreefde niveaus van het ERK? Een aantal relatief nieuwe inzichten zullen daarbij de revue passeren. We gaan eerst in op een aanpak die zich richt op het vervullen van communicatieve taken als bewijs van wat iemand kan. Daartoe worden twee manieren beschreven. Vervolgens wordt de rol van grammatica en idioom in deze context besproken en tot slot zullen we aandacht besteden aan het Europees Taalportfolio, een instrument dat leerlingen kan helpen ook zelf inzicht te krijgen in de competenties waarover zij (al) beschikken.

7.1 Taken en taalonderwijs

Werken vanuit taken

Volgens het ERK gaan communiceren en leren gepaard met de uitvoering van taken. Dit zijn niet alleen talige taken, al omvatten ze wel taalactiviteiten en doen ze een beroep op de communicatieve competentie van het individu (pag. 16, ERK). Het uitvoeren van taken vereist in de communicatie en in het leren het gebruik van strategieën. Zijn er bij de uitvoering van dergelijke taken taalactiviteiten betrokken, dan is verwerking (door receptie, productie, interactie of bemiddeling) van gesproken of geschreven teksten vereist.

Het is zinvol om de begrippen 'taak' en 'strategie' wat nader te definiëren. Het ERK beschrijft de begrippen als volgt (Council of Europe, 2001, pag. 10⁴):

'Een *strategie* is een geordende, doelgerichte en gereguleerde gedragslijn die door een individu wordt gekozen om een taak uit te voeren die hij of zij zich stelt of waarmee hij of zij wordt geconfronteerd';

'een *taak* is elke doelgerichte actie die door een individu als noodzakelijk wordt beschouwd om een bepaald resultaat te verwezenlijken in het kader van een op te lossen probleem, een te vervullen plicht of een te bereiken doel'.

⁴ De geciteerde tekst komt uit een vertaling van het CEF, die op initiatief van de Nederlandse Taalunie is gemaakt en die in het najaar van 2006 verschijnt (zie literatuuropgave). De genoemde bladzijde verwijst naar het oorspronkelijke document.

In beschrijvingen van een taakgerichte benadering vinden we zes kenmerken waaraan taken moeten voldoen, willen zij effectieve taalverwerving bewerkstelligen (Ellis, 2003).

Samengevat, een taak:

- heeft het karakter van een werkplan;
- is betekenisgericht en beoogt communicatief taalgebruik;
- richt zich op talige activiteit in de echte wereld;
- kan aandacht besteden aan alle taalvaardigheden;
- heeft cognitieve handelingen (bijvoorbeeld informatie verzamelen);
- heeft een tastbaar eindproduct.

Een taak heeft een open karakter, biedt mogelijkheden voor de leerling om (eigen) keuzes te maken, kent duidelijke doelen en criteria (Haitink, 2006). Taken dienen uitgebalanceerd te zijn, uitdagend maar haalbaar. Werken vanuit taken kan ook bij aanvangsonderwijs (zoals het bij de variant elementair het geval is).

7.2 Voorbeelden van taakgerichte benaderingswijzen

In de didactiek vinden we in twee benaderingswijzen deze uitgangspunten terug. Naast het misschien wel meest aansprekende voorbeeld daarvan, de zogenoemde TalenQuest, wijzen we ook op TABASCO (TAsk BAsed School). En op de website van het Europees Taalportfolio (www.europeestaalportfolio.nl) zijn voor alle niveaus voorbeelden van deze benaderingswijzen te vinden.

7.2.1 TalenQuest

Wat is een TalenQuest?

Een TalenQuest is een WebQuest waarbij het accent ligt op het leren van moderne vreemde talen. WebQuests zijn online taakgerichte opdrachten waarbij leerlingen informatie op het internet moeten opzoeken en verwerken. Ze doen dat niet door zomaar vrij op het net te surfen, maar aan de hand van een goed gestructureerde taak. Een dergelijke taak heeft een aantal kenmerken, die ervoor moet zorgen dat een leerling ook effectief iets leert. Deze kenmerken zijn terug te vinden in het didactisch model, dat als de 'schijf van vijf' bekend is geworden. (Westhoff, 2002, ook te vinden in <http://webquest.kennisnet.nl/talenquest>). Zij vormen de componenten die moeten bijdragen aan goed onderwijs in moderne vreemde talen. Overigens gelden deze componenten niet alleen voor TalenQuests maar voor elke vorm van onderwijs in vreemde talen. Het gaat hierbij om de volgende componenten:

- blootstelling aan (veel) input;
- verwerking op inhoud;
- verwerking op vorm;
- strategisch handelen;
- productie van output.

Blootstelling aan input

Wezenlijk voor taalverwerving is een intensieve blootstelling aan een gevarieerde input. Met input wordt hier bedoeld een taalaanbod in de doeltaal in geïllustreerde of geschreven vorm. Is dat niet of nauwelijks het geval, dan mag aangenomen worden dat er sprake zal zijn van weinig of geen leeropbrengst. Om goede input te kunnen selecteren, worden in dit kader de volgende criteria gehanteerd:

- de input ligt net boven het actuele taalniveau van de leerder (i+1);
- de input is levensecht;
- de input is actueel;
- de input is functioneel en informatief;
- de input wordt aangeboden in de doeltaal;
- de input is gericht op lezen, luisteren en kijken;
- de input is gevarieerd.

Verwerking op inhoud

Alleen het aanbieden van levensechte, actuele inhoud is niet voldoende. Noodzakelijk is ook dat de leerling een opdracht krijgt die hem dwingt actiever met die inhoud om te gaan. Hij moet zich uitgedaagd voelen om te willen achterhalen wat de betekenis is van datgene dat hem wordt aangeboden. Dit leidt tot de volgende kenmerken voor het verwerken van de inhoud:

- levensecht: de taak moet inspelen op een voorspelbare of voorstelbare communicatieve situatie;
- attractief: het moet leuk zijn om de activiteit uit te voeren;
- gevarieerd: het aanbod moet lees-, luister- en kijkactiviteiten oproepen;
- intensief: de leerling heeft voldoende tijd om intensief met de taak bezig te kunnen zijn (veel handelingstijd).

Verwerking op vorm

Grammatica-onderwijs werkt niet direct maar vooral indirect. Het is voorwaarden-scheppend om uiteindelijk een taak zo effectief mogelijk te kunnen uitvoeren. Het lijkt derhalve minder effectief in te zetten op het leren van grammaticale regels, maar eerder op het aanbieden van praktische gebruiksregels en eenvoudige 'montagehandleidingen'. Vermoedelijk is het effect nog groter wanneer het toepassen van grammaticale regels aansluit bij het inhoudelijke thema.

Strategisch handelen

Iedereen die een andere taal leert zal op enig moment geconfronteerd worden met leemten in zijn kennis. Soms betreft het het ontbreken van de benodigde woorden, in andere gevallen ligt het ontbreken van strategische vaardigheden aan de basis van onbegrip of misverstand. Het is derhalve nuttig om leerlingen te trainen in het gebruik van strategieën die kunnen helpen die leemten in de taalbeheersing te compenseren. Daarbij onderscheidt men:

- receptieve strategieën, zoals lees- en luisterstrategieën: bijvoorbeeld het raden van woorden uit de context of het gebruik maken van voorkennis;
- productieve strategieën, compensatie- en communicatiestrategieën die je kunnen helpen de boodschap, ondanks leemten in je kennis, toch te laten overkomen.

Het oefenen van strategische vaardigheden alleen is niet voldoende. vooral het bewust maken van de uitgevoerde stappen en het reflecteren daarop zijn waarschijnlijk de meest leerzame handelingen.

Productie van output

Om tot taalproductie te komen is het van belang dat leerlingen zich zoveel mogelijk uiten, mondeling dan wel schriftelijk. Hun actieve taalbeheersing wordt daardoor vergroot. Bovendien, als ze zich proberen te uiten in de vreemde taal, dan constateren ze bijna vanzelfsprekend leemten in hun kennis. Voorzien van duidelijke criteria (voorwaarden) waaraan de output (het uiteindelijke product) moet voldoen leidt dit - zo is de verwachting - tot een natuurlijke behoefte om hun kennis van de vreemde taal uit te breiden.

Bij het produceren van taaluitingen gaat het om twee soorten output:

- Het produceren van *chunks* (*chunks* worden gedefinieerd als ongeanalyseerde taalfragmenten van meer dan één woord). Het oefenen met het monteren van dergelijke *chunks* moet leiden tot een grotere vaardigheid.
- Het regelgeleid produceren. Taalproductie kan ook tot stand komen door het toepassen van regels. Door de regels te oefenen wordt het toepassen ervan geautomatiseerd.

Betekenisgerichtheid (zie eerder) is van groot belang bij beide vormen van output.

Voorbeelden van TalenQuests zijn ook voor de nieuwe schooltalen te vinden op <http://webquest.kennisnet.nl/talenquest>.

7.2.2 TABASCO

Wat is TABASCO?

TABASCO (Errey, 2003) gaat uit van de basisprincipes van natuurlijke taalverwerving en taakgericht leren. De Tabasco-opzet is gebaseerd op de overtuiging dat het vreemdetalenonderwijs binnen de school zo georganiseerd zou moeten worden dat de leerling daardoor niet alleen een betere gebruiker van de vreemde taal wordt, maar ook een betere taalleerder. Daarbij spelen zaken als het kiezen van de eigen leerdoelen, reflectie, zelfstandig leren, samenwerken en een werkelijke 'real-life'-context een belangrijke rol (bron: www.aps.nl).

Het basisprincipe van de natuurlijke taalverwerving houdt in dat het leren van een taal met spreken en luisteren begint, dat er gewerkt wordt aan betekenisvolle taken (het gaat ergens over) en dat een leerling dit doet in interactie met anderen in een rijke talige omgeving. Deze kan worden gecreëerd door de inzet van native speakers, het veelvuldig gebruik maken van internet. Ook leerboeken kunnen daarin een rol spelen.

Binnen een TABASCO-taak worden de volgende stappen onderscheiden:

Pre-task: Oriëntatiefase

De docent biedt een aantal taken aan waaruit leerlingen kunnen kiezen. Leerlingen oriënteren zich op het onderwerp en op de taak, en brengen hun persoonlijke taalkennis in kaart in het licht van de uit te voeren taak. Vervolgens vormen ze groepen naar eigen keuze. Ook bedenken ze zelf de criteria waarop ze straks beoordeeld willen worden. Op die manier zijn ze zelf aan het bedenken wat ze willen gaan leren.

Vorbereidingsfase

Na de oriëntatiefase gaan ze zich in de groep voorbereiden op de taak. Vragen als: Wat gaan we doen? Hoe gaan we het doen? Wat hebben we nodig, etcetera ..., komen daarbij aan de orde.

Uitvoeringsfase

Vervolgens gaan ze de taak uitvoeren. Er is ruimte voor fouten maken en fouten bijstellen. Het gaat hier om leren door doen, zowel op het gebied van de taalverwerving als van de aanpak en de samenwerking.

Post-task

Nadat de taak voltooid is, kijkt de leerling terug naar het geleerde, zowel op individueel als op groepsniveau. In deze fase wordt samen met de docent expliciet

gekeken naar het geleerde op taalniveau. Dan volgen allerlei taalfitness-activiteiten zoals hoorcolleges, workshops, extra oefeningen om de geconstateerde taalhiaten weg te werken.

7.3 Het Europees Taalportfolio

In het recente verleden is er veel aandacht gekomen voor een Europees initiatief dat de leerling (eigenlijk de taalleerder in het algemeen) in staat moet stellen, zelf een inschatting te geven over de competenties die hij/zij in een vreemde taal heeft: het Europees Taalportfolio (ETP). Dit ETP biedt voor alle ERK-niveaus competentiebeschrijvingen die relevante communicatieve situaties weergeven, waarin een bepaald taalgedrag wordt vertoond. Deze zogenoemde 'ik kan-beschrijvingen' zijn gerelateerd aan de verschillende niveaus van het ERK. Het onderstaande voorbeeld illustreert zo'n 'ik-kan beschrijving', in dit geval voor 'Gesprekken voeren' niveau B1.

Ik kan mijn gesprekspartner in gesprekken over alledaagse onderwerpen begrijpen als hij duidelijk spreekt, maar ik moet soms wel om herhaling van bepaalde woorden of uitdrukkingen vragen.

Wanneer de leerling taken heeft uitgevoerd die bovengenoemde communicatieve situatie veronderstellen, dan kan die op basis van die uitgevoerde taak zelf een inschatting maken of een prestatie op dat niveau is geleverd. Dat kan door het product van de taak als een soort bewijsstuk in het dossierdeel van het ETP op te nemen. Het Europees Taalportfolio wordt in vrijwel alle landen van Europa ontwikkeld. Het is te vinden op de website www.europeestaalportfolio.nl, waarop leerlingen zelf een taalportfolio kunnen aanmaken en beheren. Het instrument biedt overigens ook diverse mogelijkheden om de voortgang van het leerproces mee te plannen en zo bij te dragen aan een ontwikkeling in de richting van een grotere autonomie van de leerder. Het instrument op zich is niet kwalificerend, met andere woorden een gebruiker kan aan deze zelfinschatting geen rechten ontleenen. Voor meer informatie verwijzen we naar de genoemde website.

7.4 De dilemma's van een mvt-docent

Bij vrijwel elke discussie over veranderingen of nieuwe inzichten in het vreemdetalenonderwijs komen altijd een paar discussiepunten ter tafel, waarmee docenten zich (moeten) bezighouden. In deze paragraaf hebben we een paar van die punten trachten te verwoorden en gezocht naar aanknopingspunten, die aanzetten voor mogelijke oplossingen zouden kunnen bieden. We hebben ze in vraagvorm geformuleerd en *at random* op een rij gezet.

Hoe motiveer ik de leerling om met taken aan de slag te gaan?

Zowel de TalenQuests als de TABASCO-taken gaan ervan uit dat een betekenisvolle, levensechte taak de leerling voldoende prikkels biedt om een taak uit te voeren. Anders gezegd, er moet een goede reden zijn voor de leerling om aan de taak te beginnen. Zaken die dit kunnen bewerkstelligen zijn bijvoorbeeld:

- inhoudelijk interessante, verrassende taken;
- leerlingen tot mede-eigenaar van het (op te lossen) 'probleem' maken;
- variatie in werkvormen;
- duidelijke doelomschrijvingen;
- zoveel mogelijk authentieke bronnen.

Om de motivatie van de leerling vast te houden dan wel te vergroten is het van belang dat hij/zij regelmatig succes beleeft. In een uitleg over belangrijke regels voor het ontwerpen van onderwijsmateriaal schrijft Bimmel (2007) dat 'succes behoort tot de factoren die bepalend zijn voor de initiële motivatie van de leerlingen. Het gaat dan om de verwachting die de leerling heeft dat hij/zij een leertaak met succes kan uitvoeren'. Wie niet de verwachting heeft dat een taak succesvol kan worden uitgevoerd, zal er niet zo gemakkelijk aan beginnen. Goed uitgebalanceerde taken zijn daarom van belang: uitdagend, maar ook haalbaar. Daarbij is het tevens van belang dat de voortgang in het werk af en toe wordt onderbroken om feedback te kunnen geven/krijgen op halfproducten.

Wat is de rol van grammatica en idioom?

Deze ondersteunende vakonderdelen zullen ook in een taakgerichte benadering een belangrijke rol spelen.

In beide beschreven voorbeelden van een taakgerichte benadering is sprake van aandacht voor de formele kant van taalverwerving. *Focus on Form* is een van de vijf componenten van de schijf van vijf van Westhoff (2002, zie 7.21). Ook in het TABASCO-concept komt *Focus on Form* expliciet aan de orde. Ruwweg worden twee modellen onderscheiden:

- Het *PPP-model*. Dit staat voor Presentation (van de regel), Practice (het oefenen van de regel) en Production (de uiteindelijke talige productie). Het proces verloopt binnen dit model van 'accuracy' (trefzekerheid, accuratesse) naar 'fluency' (vloeiendheid).
- Het *Focus on Form-model*. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat het taalverwervingsproces van 'fluency' naar 'accuracy' verloopt. Dit model past bij de niveau-indeling van het ERK, waar op de lagere niveaus de mate van foutentolerantie tamelijk groot is. En omdat de niveaus in competenties zijn beschreven, ligt het primaat in het begin bij de inhoud en de boodschap. Dit betekent overigens niet dat er geen aandacht zou zijn voor correct taalgebruik vanaf het begin. Daarbij richt het zich dan met name op het geven van corrigerende feedback.

Doeltaal voertaal?

Op het belang van het gebruik van de doeltaal als voertaal in de les kan niet genoeg worden gewezen. In veel gevallen zal de confrontatie van de leerling in realistische communicatieve situaties, waarin de doeltaal wordt gebruikt, relatief gering zijn. De school of de docent kan de blootstelling aan de doeltaal stimuleren door projecten op te zetten zoals uitwisselingen of correspondentieprojecten met een buitenlandse school, buitenlandse reizen e.d. Toch zal het consequente gebruik van de doeltaal door de docent in meerdere opzichten waarschijnlijk meer zoden aan de dijk zetten (vanwege frequente confrontatie met de taal, het feit dat leerling op niveau wordt aangesproken en corrigerende feedback). Ook het gebruik van de doeltaal bij het verstrekken van opdrachten is zeer aan te raden. Leerlingen zullen er snel aan wennen en het binnen korte tijd volstrekt normaal gaan vinden.

Een belangrijk element bij het geven van corrigerende feedback is het gebruik van de doeltaal als voertaal in de klas. Door het goede voorbeeld te geven, of door een

gegeven antwoord in de juiste vorm te herhalen krijgt de leerling voortdurend de mogelijkheid de eigen uitingen te vergelijken en zich bewust te worden van de vorm waarin iets gezegd moet worden. Het TABASCO-concept spreekt nadrukkelijk van de inzet van *native speakers* (wat overigens niet altijd voor elke school mogelijk zal zijn).

Wat kan ik als docent nog meer doen?

- *Laat leerlingen lezen en luisteren op hun eigen niveau.* Eerder gaven we al aan dat het belangrijk is dat leerlingen eigen keuzes kunnen maken. Dat verhoogt de motivatie en is daarmee effectiever dan het verplicht lezen van bepaalde teksten. Wel is het van belang dat de leerling een tekst leest die net een beetje moeilijker is dan zijn huidige niveau. In de twee voorgestelde wijzen van een taakgerichte aanpak is veel ruimte gegeven aan een eigen invulling.
- *Besteed aandacht aan lees- en luisterstrategieën.* Het bewust inzetten van strategieën blijkt erg effectief te zijn. In veel leergangen worden oefeningen aangeboden die bewust de inzet van strategieën vereisen. Ook voor dit onderdeel van moderne vreemdetalenonderwijs hebben beide beschreven modellen ruime aandacht.
- *Geef ruimte voor zelfstandig leren.* Leerlingen keuzes laten maken betekent niet alleen iets voor de motivatie, maar maakt hen ook medeverantwoordelijk voor het leerproces. Vormen van samenwerking kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Dus is het zaak om voor groepsopdrachten te zorgen met duidelijke (leer)doelen en keuzes in de aanpak. Laat leerlingen ook planningschema's (zoals de stappen bij TalenQuests) geven de leerling inzicht in de manier waarop iets kan worden aangepakt. Laat ook vastleggen, zodat er in de evaluatie en door middel van feedback naar kan worden teruggekeken en er weer van geleerd kan worden (taalportfolio). Zelfstandig leren vereist overigens helder geformuleerde instructies, zodat de leerling ook in een niet begeleide situatie een oefening kan maken of een opdracht kan uitvoeren.
- *Bouw regelmatig taakgerichte opdrachten in het lesprogramma in.* Het belang van taken hebben we hierboven geprobeerd aan te geven. Om leerlingen te laten wennen aan deze manier van taalverwerving, zijn kleine stapjes zinvol. Regelmatig een taakgerichte opdracht uit laten voeren vormt daarbij een eerste aanzet. Het 'ombouwen' van een hoofdstuk door de docent tot een taak ('wat moet de leerling aan het eind van het hoofdstuk laten zien? Met behulp van welk product?') kan leiden tot het opdoen van ervaringen zonder dat er direct grote wijzigingen in het programma moeten worden aangebracht. Overigens is aan te nemen dat een nieuwe generatie leergangen meer aandacht zal hebben voor deze taakgerichte aanpak.
- *Besteed al vanaf een vroeg stadium veel aandacht aan het trainen van gespreksvaardigheid, zowel in de vorm van gesprekjes als van spreekbeurten en presentaties.* Gespreksvaardigheid, en dan zowel het interactieve spreken als het houden van spreekbeurten is een ondergeschoven kindje als het gaat om het oefenen tijdens de lessen. Het is organisatorisch nog wel eens lastig en het oefenen geeft veel docenten het gevoel de 'controle' te verliezen. Toch is het belangrijk dat leerlingen veel ervaring opdoen in het mondelinge gebruik van de doeltaal. Het werken met

communicatieve spreektaken, met een informatiekloof, over onderwerpen waarover leerlingen willen of kunnen spreken, kan een grotere en betere gespreksvaardigheid in de hand werken (zie ook ontwerpplan gespreksvaardigheid in Bimmel et a., 2006).

Bij taken waar een resultaat gepresenteerd moet worden, leren leerlingen hun product aan anderen voor te stellen, vergroten zo hun competentie en kunnen die vervolgens in andere situaties aanwenden.

8. Mogelijkheden voor toetsing en weging (PTA)

Dit hoofdstuk bevat een aantal opmerkingen en adviezen aan docenten en scholen over mogelijkheden voor het toetsen van de verschillende vaardigheden. Er worden ook suggesties gegeven voor de weging van de verschillende toetsen voor het tot stand komen van het eindcijfer. Deze publicatie heeft geen voorschrijvend karakter; het gaat om indicaties en suggesties, gebaseerd op voornamelijk twee uitgangspunten: alle vaardigheden zo evenwichtig mogelijk aan de orde laten komen in het examen; de competentie van de leerlingen in de vreemde taal meten. Dit laatste wil niet zeggen dat de kennis niet wordt getoetst, maar dat grammaticale en lexicale kennis een functioneel karakter hebben voor de mondelinge of schriftelijke productie.

a. Heeft het schoolexamen een verplichte vorm?

Het is aan de school om beslissingen te nemen over de vorm van het schoolexamen. Toetsen, praktische opdrachten, handelingsdelen behoren tot de mogelijkheden.

b. Welke vaardigheden moet je in het schoolexamen toetsen?

In het schoolexamen voor de variant elementair moeten volgens de regelgeving *tenminste* de vier domeinen aan bod komen die het examenprogramma vormen, dat wil zeggen de leesvaardigheid, de kijk-/luistervaardigheid, de gespreksvaardigheid en de schrijfvaardigheid. Dit betekent dat de scholen de vrijheid hebben om ook andere vakonderdelen in het PTA te toetsen, zoals grammatica en vocabulaire, maar ook praktische opdrachten.

c. Onderdelen Gesprekken voeren én Spreken apart toetsen?

Het nieuwe examenprogramma heeft de onderverdeling van de gespreksvaardigheid in *gesprekken voeren* en *spreken* overgenomen van het Europees Referentiekader. Bij *gesprekken voeren* speelt in de mondelinge productie het interactie-element (de gesprekspartner begrijpen en adequaat reageren) een belangrijke rol, terwijl bij *spreken* naar de opbouw van de tekst wordt gekeken (tekstuele competentie). Beide domeinen dienen te worden getoetst. De beslissing is aan de school hoe de twee domeinen ten opzichte van elkaar te waarderen. Een redelijk voorstel lijkt ons een verdeling van 2/3 versus 1/3; reden daarvoor is het feit dat *gesprekken voeren* voor een groot deel ook de kenmerken van *spreken* dekt.

Daarbij gaan we ervan uit dat de leerling een bepaalde tijd krijgt om zich op de taak te kunnen voorbereiden. Tevens willen we er in dit verband nog eens op wijzen dat een gesprek, gevoerd tussen twee kandidaten, waarschijnlijk geen goede indicatie geeft van het mogelijke niveau van elk der kandidaten. In het ERK zijn ook voor de rol van de gesprekspartner (die niet beoordeeld wordt) niveaucriteria geformuleerd (zie bijlage 3).

d. Wanneer toetsen?

Er is veel voor te zeggen om de competentie in de vreemde taal aan het eind van het studietraject van de leerling te meten, al zal het roosterteknisch niet altijd makkelijk te regelen zijn; de eindtermen worden immers pas in de laatste klas bereikt. O.a. om organisatorische redenen worden de talen vaak ook in de vijfde en soms zelfs in de

vierde klas getoetst, al is het absoluut niet verplicht om al in de vierde klas schoolexamencijfers toe te kennen. Daarmee wordt o.i. niet genoeg recht gedaan aan wat de leerling in het laatste deel van zijn traject zal bereiken qua competentieniveau.

e. Worden grammatica en vocabulaire apart getoetst?

Ondersteunende vakonderdelen zoals grammatica, spelling en vocabulaire mochten in de tweede fase niet worden getoetst. In de nieuwe tweede fase hebben scholen meer vrijheid gekregen bij de invulling van hun PTA's. Zo mogen grammatica en vocabulaire weer apart worden getoetst.

We benadrukken het feit dat het bij de eindniveaus om de taalcompetentie van de leerling gaat; deze wordt beschreven door niveauspecifieke kenmerken die o.a. ook de grammaticale correctheid en de lexicale kennis omvatten, echter uitsluitend met een functionele rol.

Tot en met niveau B1 is het tolerantieniveau voor formele correctheid bij de productieve vaardigheden (productieve beheersing van de grammaticale regels) nog steeds hoog, terwijl verhoudingsgewijs meer wordt gekeken naar de betekenisoverdracht.

We adviseren daarom grammatica en vocabulaire niet apart te toetsen.

f. Hoe weet ik of een leerling een bepaald niveau van gespreksvaardigheid beheerst?

Als het taalgebruik van de gesprekspartner en de prestatie van een leerling de kenmerken van een bepaald niveau hebben, mag worden aangenomen dat de leerling dat niveau beheerst. Echter, één enkele prestatie kan slechts een niveauindicatie geven. De leerling zal in zoveel mogelijk taalsituaties adequaat moeten weten te handelen om zijn beheersing van een niveau te kunnen bevestigen. Voor de samenstelling van de toetsen van het PTA betekent dit dat er een zoveel mogelijk gevarieerde selectie van opgaven moet worden aangeboden die zoveel mogelijk descriptoren van dat niveau dekken. De opgaven moeten zich qua taalinput op het eindniveau bevinden en qua output een prestatie op het eindniveau veronderstellen.

De kenmerken van het eindniveau moeten tevens de criteria vormen voor zowel de ontwikkeling van valide, betrouwbare en transparante toetsen als voor de beoordeling van de prestaties van de leerlingen.

9. Onderdelen naar keuze van de school

Zoals reeds in de vorige hoofdstukken gezegd, is de vrijheid van scholen om aan het schoolexamen vorm te geven in het nieuwe Tweede Fase-programma vergroot. Ook voor de variant elementair kunnen scholen ervoor kiezen, vakonderdelen op te nemen in het schoolexamen die niet als domein in het examenprogramma genoemd staan. Deze kunnen bovendien per leerling verschillen, wat keuzemogelijkheden voor de individuele leerling inhoudt.

Deze mogelijkheid mag overigens niet ten koste gaan van het bereiken van de overige eindtermen.

Voor de variant elementair behoren tot de mogelijkheden:

Verdiepingsonderdelen naar keuze van de leerling; deze bieden mogelijkheden tot differentiatie, mits het gebruik van de vreemde taal receptief en/of productief centraal staat en het taalverwervingsproces door dit onderdeel wordt bevorderd. Hierbij kan gedacht worden aan verdieping in een specifiek onderwerp dat nauw gerelateerd is aan een land waar de vreemde taal wordt gesproken. In ieder geval is het resultaat van een verdiepingsonderdeel het liefst een realistisch product (een artikel, een recensie, een presentatie...) dat indien mogelijk een echte of hypothetische afnemer kent, zoals bij een presentatie, een tijdschrift of een website-pagina.

Verdieping in de toneelkunst in de vorm van de uitvoering van een toneelstuk of de realisatie van een (korte) film in de vreemde taal behoort ook tot de mogelijkheden.

Handelingsdelen komen niet meer voor in het eindexamenprogramma. Daarmee vervalt het verplichte karakter. De keuze is aan de school om aan de leerlingen een documentatie van hun activiteiten rondom extensief luisteren en lezen in de vorm van een examendossier te blijven eisen. Bij de invoering van de Tweede Fase in 1998 was het uitgangspunt voor het invoeren van handelingsdelen voor het extensief lezen en luisteren de overtuiging dat blootstelling aan taalinput een belangrijke bijdrage levert aan het taalverwervingsproces. Het zou een gemiste kans zijn als deze gedachte geen plek meer zou vinden in de lesprogramma's. Uiterst belangrijk is dat de leerlingen (tenminste voor een deel) de teksten zelf kunnen kiezen die ze lezen en beluisteren.

Ook de resultaten van een *uitwisselingsproject* met een buitenlandse school kunnen meetellen in het schoolexamen; deze kunnen bestaan uit een reisgids, een serie interviews met buitenlandse leerlingen en gastgezinnen, een weekprogramma voor de gastschool, een video over Nederland in de vreemde taal.

Resultaten van *aparte trajecten* opgezet voor tweetalige leerlingen of leerlingen van buitenlandse afkomst kunnen worden gewaardeerd door ze mee te laten tellen in het schoolexamen. Het kan gaan over verdiepingsopdrachten in de cultuur, kunst of

geschiedenis van het land van herkomst (of waar één van de ouders vandaan komt), of over een literatuuressier. Het is hier verstandig om keuzeruimte aan de leerling zelf te laten, om de opdrachten beter te laten aansluiten op zijn/haar achtergrond en interesses.

Literatuuropgave

- Bimmel, P., *Bouwstenen voor zelfstandig leren*, in: *Handboek Ontwerpen Talen*, Vossiuspers, Amsterdam (2007)
- Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven, *Moderne vreemde talen voor havo en vwo - Herziening examenprogramma. Syllabus centraal examen met ingang van 2009*, Utrecht 2005
- Noijons, José en H. Kuiper (ed.), *De koppeling van de centrale examens leesvaardigheid moderne vreemde talen aan het Europees Referentiekader*, Cito, Arnhem 2006
- Council of Europe, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*, Cambridge University Press, Cambridge 2001
- Ellis, R., *Task-based Language Learning and Teaching*, Oxford University Press, Oxford 2003
- Errey, L. en R. Schollaert (red.), *Whose learning is it anyway? Developing learner autonomy through task-based language learning*, Garant, Antwerpen-Apeldoorn 2003
- Fasoglio, D., D. Meijer, e.a., *Handreiking schoolexamen moderne vreemde talen havo/vwo - Italiaans, Russisch, Spaans*, SLO, Enschede, 2006
- Fasoglio, D., D. Meijer, e.a., *Handreiking schoolexamen moderne vreemde talen havo/vwo - Arabisch, Turks*, SLO, Enschede, 2006
- Haitink, A., *Teamleren - Task-based Cooperative Learning*, in: *Handboek Ontwerpen Talen*, Vossiuspers, Amsterdam 2006 (in druk)
- Hest, E. van, J. de Jong en G. Stoks, *Nederlandse taalkwalificaties in Europees verband*, SLO/Cito, Enschede/Arnhem 2001
- Liemberg, E. en D. Meijer (red.), *Taalprofielen. Leerlijnen voor competentiegericht vreemdetalenonderwijs*, NaB-MVT, Enschede 2004
- SLO, *De koppeling van de examenprogramma's moderne vreemde talen aan het Europees Referentiekader*, Enschede 2006
- Trim J.L.M., *Some Possible Lines of Development of an Overall Structure for a European Unit Credit Scheme for Foreign Language Learning by Adults*, Raad van Europa, Strasbourg 1978

- Westhoff, G. J., *Een "schijf van vijf" voor het vreemdetalenonderwijs*, in: *Bedrijvige talen* (26), 9-15, Enschede 2002

Bijlage 1

Examenprogramma moderne vreemde talen en literatuur (elementair) havo/vwo

Arabisch, Italiaans, Russisch, Spaans, Turks

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het schoolexamen.

Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

- Domein A Leesvaardigheid
- Domein B Kijk-en luistervaardigheid
- Domein C Gespreksvaardigheid
- Domein D Schrijfvaardigheid (geldt niet voor Arabisch en Russisch).

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- de domeinen A, B, C, D;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

De examenstof

Domein A: Leesvaardigheid

1. De kandidaat kan:
 - aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - relaties tussen delen van een tekst aangeven;
 - conclusies trekken met betrekking tot intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.

Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

2. De kandidaat kan:
- aangeven welke informatie relevant is, gegeven een vaststaande behoefte;
 - de hoofdgedachte van een tekst aangeven;
 - de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven;
 - aantekeningen maken als strategie om een tekst aan te pakken.

Domein C: Gespreksvaardigheid

Subdomein C1: Gesprekken voeren

3. De kandidaat kan:
- adequaat reageren in sociale contacten met doeltaalgebruikers;
 - informatie vragen en verstrekken;
 - uitdrukking geven aan gevoelens;
 - zaken of personen beschrijven;
 - enkele strategieën toepassen om een gesprek gaande te houden.

Subdomein C2: Spreken

4. De kandidaat kan verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en standpunten verwoorden.

Domein D: Schrijfvaardigheid (geldt niet voor Arabisch en Russisch)

Subdomein D1: Taalvaardigheden

5. De kandidaat kan:
- adequaat reageren in schriftelijke contacten met doeltaalgebruikers;
 - informatie vragen en verstrekken;
 - verworven informatie adequaat presenteren met het oog op doel en publiek, en daarbij zaken of personen beschrijven en uitdrukking geven aan gevoelens en standpunten verwoorden.

Subdomein D2: Strategische vaardigheden

6. De kandidaat kan met behulp van:
- een tekstverwerkingsprogramma een tekst schrijven;
 - (elektronisch) naslagmateriaal teksten opstellen.

Bijlage 2

Vergelijking niveauomschrijvingen eindexamenprogramma's met de niveaus van het Europees Referentiekader

Voor de variant elementair van de talen Arabisch, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks in de tweede fase zijn niveaus ontwikkeld door de Commissie Vernieuwing Eindexamenprogramma's havo en vwo onder voorzitterschap van prof. Van Els. De vastgestelde niveaus (de zogenaamde 'niveaumeter') zijn in dit document naast de beschrijvingen van de niveaus van het Europees Referentiekader gelegd en daaraan gerelateerd.

Domein A: Leesvaardigheid

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK) voor de leesvaardigheid.

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's tot 2007			Niveaubeschrijvingen ERK			
	niveau 1	niveau 2	niveau 3	A1	A2	B1	B2
onderwerp	teksten binnen de belevingswereld	teksten <u>over het algemeen</u> binnen de belevingswereld	breed scala aan onderwerpen ook <u>buiten</u> de belevingswereld	concreet, alledaags en vertrouwd	alledaags, concreet en bekend	vertrouwd alledaags werkgerelateerd	alledaags en aansluitend bij eigen vakgebied
woord-gebruik / zinsbouw	redundant en concreet	ongecompliceerd, redundant, <u>vrij</u> concreet	<u>doorgaans</u> redundant, vrij concreet	hoogfrequente woorden, korte, eenvoudige zinnen	hoogfrequent of bekend uit andere talen, helder van structuur	eenvoudig en alledaags	geen beperkingen mits woordenboek voorhanden
tekst-indeling	transparante opbouw	transparante opbouw	transparante opbouw, ook <u>impliciete</u> informatie	visuele ondersteuning	visuele ondersteuning	goed gestructureerd	geen beperkingen
tekst-lengte				kort en eenvoudig	kort	kunnen langer zijn	geen rol

Wanneer we de niveaubeschrijving van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader naast elkaar leggen, kunnen we tot de volgende redentatie komen:

Zowel niveau 1 als niveau 2 gaan over onderwerpen van teksten binnen de belevingswereld, hetgeen aansluit bij A1 en A2, alledaags, concreet en bekend. Woordgebruik en zinsbouw is ongecompliceerd en (vrij) concreet, hetgeen overeenkomt met A2, hoogfrequent en helder van structuur, maar ook aansluit bij B1, eenvoudig en alledaags. De tekstindeling is transparant van opbouw, hetgeen aansluit bij A2 en B1, goed gestructureerd.

Het A2 niveau van het ERK kent een 'sterke' variatie (A2+). Het verschil wordt gemaakt door de mate van woordfrequentie ('highest frequency vocabulary' versus 'high frequency everyday language' bij A2+) en door de breedte van de onderwerpen (bij A2+ is er voor het eerst sprake van 'familiar matters' en 'job related language'). Een vergelijkbare nuanciering is te vinden tussen niveau 1 en niveau 2 (binnen de belevingswereld / 'over het algemeen' binnen de belevingswereld, concreet/vrij concreet).

Redelijkerwijs komen niveau 1 en 2 overeen met het A2 niveau, waarbij niveau 2 een zeer goede prestatie (+ niveau) binnen de bandbreedte van A2 veronderstelt.

Niveau 3 heeft een breed scala aan onderwerpen die ook buiten de belevingswereld van de spreker kunnen vallen; dat sluit aan bij B2 maar ook bij C1, dat geen beperkingen kent qua onderwerpen. Woordgebruik en zinsbouw zijn echter redundant en vrij concreet, hetgeen eerder aansluit bij B1. De tekstindeling is transparant maar er is ook sprake van impliciete informatie, hetgeen aansluit bij B1 (goed gestructureerd) maar ook bij B2 (geen beperkingen).

Ondanks de breedte van de onderwerpen naar een (zelfs sterk) B2 niveau verwijst, komt niveau 3 redelijkerwijs overeen met een B1 niveau, waarbij woordgebruik en zinsbouw bepalend zijn voor deze koppeling.

Voor niveau 1 (leesvaardigheid Arabisch en Russisch havo), niveau 2 (leesvaardigheid Arabisch en Russisch vwo, Italiaans, Spaans en Turks havo) en niveau 3 (leesvaardigheid Italiaans, Spaans en Turks vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader:

Leesvaardigheid elementair	HAVO		VWO	
	niveaumeter	ERK	niveaumeter	ERK
<i>Arabisch</i>	1	A2	2	A2+
<i>Italiaans</i>	2	A2+	3	B1
<i>Russisch</i>	1	A2	2	A2+
<i>Spaans</i>	2	A2+	3	B1
<i>Turks</i>	2	A2+	3	B1

Domein B: Kijk- en luistervaardigheid

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK) voor de luistervaardigheid.

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's tot 2007			Niveaubeschrijvingen ERK		
	niveau 1	niveau 2	niveau 3	A1	A2	B1
onderwerp	binnen de belevingswereld	<u>over het algemeen</u> binnen de belevingswereld van de kandidaat; vrij concreet teksten veronderstellen <u>enige</u> kennis met betrekking tot de traditionele moedertaallanden	breed scala aan onderwerpen die ook <u>buiten</u> de belevingswereld van de kandidaat kunnen vallen; vrij concreet teksten veronderstellen <u>elementaire</u> kennis met betrekking tot de traditionele moedertaallanden	zeer eenvoudig en vertrouwd, dagelijks leven	eenvoudig, vertrouwd en van direct persoonlijk belang voor de luisteraar	vertrouwde onderwerpen uit eigen vakgebied of interessegebied
woordgebruik en zinsbouw	transparante opbouw, doorgaans redundant	transparante opbouw, doorgaans redundant	transparante opbouw, doorgaans redundant	zeer eenvoudig	eenvoudig	eenvoudig, maar complexer taalgebruik binnen vak- of interessegebied wordt ook begrepen
tempo en articulatie	langzaam, geringe variatie t.o.v. standaardtaal	<u>relatief</u> langzaam, geringe variatie t.o.v. standaardtaal	<u>normaal</u> ; enige variatie (sociaal of regionaal) kan voorkomen	zinnen gescheiden door pauzes. Tempo is langzaam, articulatie is zorgvuldig en duidelijk	rustig en duidelijk	normaal tempo, duidelijk gearticuleerde standaardtaal
tekstlengte				kort	kort	niet te lang

strategieën					woorden raden uit context in korte teksten uit alledaagse en concrete onderwerpen	woorden raden uit context en herleiden van de betekenis van zinnen, mits het besproken onderwerp bekend is
-------------	--	--	--	--	---	--

Wanneer we de niveaubeschrijving van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader naast elkaar leggen kunnen we tot de volgende redentatie komen:

Niveau 1 beperkt zich tot onderwerpen die zich uitsluitend binnen de belevingswereld van de spreker bevinden; dit komt overeen met A1 en deels met A2 niveau van het ERK: bij het eerste gaat het om zeer eenvoudige en vertrouwde onderwerpen van het dagelijks leven, bij het tweede gaat het om onderwerpen die van direct persoonlijk belang voor de luisteraar zijn. Woordgebruik en zinsbouw zijn transparant en redundant, wat ook aansluit bij basis gebruikersniveaus (de A niveaus) van het ERK. Tempo is langzaam.

Redelijkerwijs komt niveau 1 overeen met niveau A2

Niveau 2 betreft onderwerpen die binnen de belevingswereld van de luisteraar vallen, wat redelijkerwijs overeenkomt met A2 en B1 niveaus (eenvoudig en vertrouwd). Voor wat woordgebruik en zinsbouw betreft, beschrijft niveau 2 dit met transparant, wat overeenkomt met eenvoudig op A2 niveau (B1 niveau gaat een stapje verder door de aanvulling 'complexer', 'binnen vak of interessegebied'). Het tempo en de articulatie voor niveau 2 is relatief langzaam, hetgeen overeenkomt met A2 (rustig en duidelijk).

Redelijkerwijs komt niveau 2 overeen met niveau A2+

Niveau 3 behelst een breed scala aan onderwerpen die ook buiten de belevingswereld kunnen vallen. Dit komt redelijkerwijs overeen met niveaus B1 en B2. Woordgebruik en zinsbouw zijn transparant in niveau 3, hetgeen overeenkomt met eenvoudig op niveau A2, maar door een breed scala aan onderwerpen bij niveau 3 zal het woordgebruik en de zinsbouw eenvoudig maar complexer zijn, wat bij B1 niveau ook het geval is. Tempo en articulatie bij niveau 3 is normaal, wat overeenkomt met B1 niveau (normaal en duidelijk gearticuleerde standaard taal).

Redelijkerwijs komt niveau 3 overeen met niveau B1

Voor niveau 1 (luistervaardigheid alle nieuwe schooltalen havo, Arabisch en Russisch ook vwo) en niveau 2 (luistervaardigheid Italiaans, Spaans en Turks vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader:

Kijk- en Luistervaardigheid elementair	HAVO		VWO	
	niveaumeter	ERK	niveaumeter	ERK
<i>Arabisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Italiaans</i>	1	A2	2	A2+
<i>Russisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Spaans</i>	1	A2	2	A2+
<i>Turks</i>	1	A2	2	A2+

Domein C: Gespreksvaardigheid

Subdomein C1: Gesprekken voeren

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK) voor de gespreksvaardigheid.

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's tot 2007			Niveaubeschrijvingen ERK		
	niveau 1	niveau 2	niveau 3	A1	A2	B1
onderwerp	sociale contacten, persoonlijke behoeften, binnen eigen belevingswereld	sociale contacten en persoonlijke behoeften binnen eigen belevingswereld	sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie. Binnen en buiten de kennissenkring	eenvoudig en zeer vertrouwd, gerelateerd aan directe behoeften	alledaags en vertrouwd	vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling met betrekking tot dagelijks leven, eigen werk of opleiding
woordenschat en woordgebruik	kan zich <u>redelijk</u> begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan situatie en gesprekspartner	kan zich begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan de situatie en gesprekspartner	kan zich begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan de situatie en gesprekspartner	klein repertoire van woorden en eenvoudige uitdrukkingen	eenvoudig, korte zinnen standaard patronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen, chunks	toereikend om met behulp van omschrijvingen over vertrouwde onderwerpen zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te spreken; redundant, elementair
grammaticale correctheid				klein aantal eenvoudige constructies, uit het hoofd geleerde uitdrukkingen	correct gebruik van eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten	redelijk accuraat gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties
interactie	gesprekspartner mag zo nodig hulp bieden	kan ook relatief lange bijdragen leveren	kan ook relatief lange bijdragen leveren	vraag-antwoord. Afhankelijk van herhaling, herformulering en correcties	antwoord op vragen, reacties op eenvoudige uitspraken. Weinig initiatief om conversatie gaande te houden	eenvoudig gesprek over bekende en interessante onderwerpen beginnen, voeren en afsluiten; bevestiging door begripscontrole

vloeiendheid	lager dan normaal	lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen	lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen	korte geïsoleerde uitingen, veel pauzes, zoeken naar uitdrukkingen, herstellingen	zeer korte uitingen, veel pauzes, valse starts en herformuleringen	spreker is goed te volgen alhoewel pauzes en herstel van fouten in langere stukken veel voorkomen
coherentie				verband tussen woorden of groepen van woorden aangegeven door basisvoegwoorden	gebruik van eenvoudige voegwoorden (en maar, omdat)	samenhangende lineaire reeks van punten
uitspraak	redelijk begrijpelijk en verstaanbaar	begrijpelijk en goed verstaanbaar	begrijpelijk en goed verstaanbaar	kan met enige inspanning worden verstaan indien partner is gewend aan andere taalachtergrond	duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn, ondanks een hoorbaar accent. Luisteraars zullen af en toe om herhaling moeten vragen	duidelijk verstaanbaar, zelfs met een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord

Niveau 1 betreft onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met de A niveaus – basisgebruiker – van het ERK. Het feit dat de spreker zich redelijk begrijpelijk kan uitdrukken wijst ook naar het niveau van een basisgebruiker: eenvoudig, korte zinnen, standaard patronen en *chunks*. Tempo is lager dan normaal, de uitspraak is redelijk verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met de kenmerken van niveau A2 (veel pauzes, duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn maar met hoorbaar accent).

Redelijkerwijs komt niveau 1 overeen met niveau A2

Niveau 2 betreft, zoals niveau 1, onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met A2 niveau (alledaags en vertrouwd).

Bij woordenschat en woordgebruik kan een leerling zich begrijpelijk uitdrukken, hetgeen overeenkomt met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven). De vloeiendheid is lager dan normaal maar zonder langdurige onderbrekingen, hetgeen redelijkerwijs overeenkomt met B1 (ondanks pauzes is de spreker goed te volgen).

De uitspraak is begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1, duidelijk verstaanbaar.

Redelijkerwijs komt niveau 2 overeen met niveau B1

Niveau 3 beschrijft onderwerpen van sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie, binnen en buiten de kennissenkring. Het ERK kent ook een ‘sterk’ B1 of B1+ niveau; het verschil met B1 zit in de onderwerpen - van uitsluitend persoonlijk naar

meer algemeen van aard, wel steeds binnen de belevingwereld van de spreker. Niveau 3 komt er redelijk mee overeen (vertrouwd, dagelijks leven, werk of opleiding). Bij woordenschat en woordgebruik kan de spreker zich net zoals bij niveau 2 begrijpelijk uitdrukken, hetgeen overeenkomt met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven). De vloeiendheid is net zoals bij niveau 2 lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen en komt derhalve overeen met B1 (ondanks pauzes is de spreker goed te verstaan). De uitspraak is net zoals bij niveau 2 begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1 (goed verstaanbaar).

Redelijkerwijs komt niveau 3 overeen met niveau B1+

De kenmerken die het taalgebruik van de gesprekspartner betreffen komen in de oude niveaumeter onvoldoende naar voren om een vergelijking met de niveaus van het ERK mogelijk te maken.

Voor niveau 1 (gespreksvaardigheid alle schooltalen, havo en vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader:

Gespreksvaardigheid elementair	HAVO		VWO	
	niveaumeter	ERK	niveaumeter	ERK
<i>Arabisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Italiaans</i>	1	A2	1	A2
<i>Russisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Spaans</i>	1	A2	1	A2
<i>Turks</i>	1	A2	1	A2

Subdomein C2: Spreken

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK).

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's tot 2007			Niveaubeschrijvingen ERK		
	niveau 1	niveau 2	niveau 3	A1	A2	B1
onderwerpen	sociale contacten, persoonlijke behoeften, binnen eigen belevingswereld	sociale contacten en persoonlijke behoeften binnen eigen belevingswereld	sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie. Binnen en buiten de kennissenkring	concrete zaken over spreker zelf of directe omgeving	alledaags en vertrouwd	vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling met betrekking tot dagelijks leven, eigen werk of opleiding
woordenschat en woordgebruik	kan zich redelijk begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan situatie en gesprekspartner	kan zich begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan de situatie en gesprekspartner	kan zich begrijpelijk uitdrukken en enigszins aanpassen aan de situatie en gesprekspartner	beperkt, eenvoudige uitdrukkingen	standaard patronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen, chunks, alledaagse situaties	toereikend om met behulp van omschrijvingen over vertrouwde onderwerpen zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te praten
grammaticale correctheid				eenvoudige constructies, uit het hoofd geleerde uitdrukkingen	correct gebruik van eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten	redelijk accuraat gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties
vloeiendheid	lager dan normaal	lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen	lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen	korte, geïsoleerde uitingen, veel pauzes om te zoeken naar uitdrukkingen, uitspraak of om storingen in de communicatie te herstellen	overwegend zeer korte uitingen, veel pauzes, valse starts en herformuleringen	spreker is goed te volgen alhoewel pauzes en herstel van fouten in langere stukken veel voorkomen
coherentie				Woorden en groepen van woorden verbonden met basisvoegwoorden	gebruik van eenvoudige voegwoorden (en maar, omdat)	samenhangende lineaire reeks van punten

uitspraak	redelijk begrijpelijk en verstaanbaar	begrijpelijk en goed verstaanbaar	begrijpelijk en goed verstaanbaar	kan met enige inspanning worden verstaan, mits native gewend is aan andere taalachtergrond	duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een hoorbaar accent. Luisteraars zullen af en toe om herhaling moeten vragen	duidelijk verstaanbaar, zelfs met een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord
-----------	---------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------	--	---	---

Wanneer we de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het referentiekader naast elkaar leggen kunnen we tot een vergelijkbare redentatie als bij gesprekken voeren:

Niveau 1 betreft onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met de A niveaus – basisgebruiker – van het ERK. Het feit dat de spreker zich redelijk begrijpelijk kan uitdrukken wijst ook naar het niveau van een basisgebruiker: eenvoudig, korte zinnen, standaard patronen en *chunks*. Tempo is lager dan normaal, de uitspraak is redelijk verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met de kenmerken van niveau A2 (veel pauzes, duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn maar met hoorbaar accent).

Redelijkerwijs komt niveau 1 overeen met niveau A2

Niveau 2 betreft onderwerpen in het kader van persoonlijke behoeften in de persoonlijke sfeer en binnen de eigen belevingswereld en komt derhalve overeen met A2 niveau (alledaags en vertrouwd).

Bij woordenschat en woordgebruik kan een leerling zich begrijpelijk uitdrukken; dit komt overeen met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven). De vloeiendheid is lager dan normaal maar zonder langdurige onderbrekingen, hetgeen redelijkerwijs overeenkomt met B1 (ondanks pauzes is de spreker goed te volgen).

De uitspraak is begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1 (duidelijk verstaanbaar).

Redelijkerwijs komt niveau 2 overeen met niveau B1

Niveau 3 beschrijft onderwerpen van sociale contacten en persoonlijke behoeften en studie, binnen en buiten de kennissenkring. Het ERK kent ook een 'sterk' B1 of B1+ niveau; het verschil met B1 zit in de onderwerpen - van uitsluitend persoonlijk naar meer algemeen van aard, wel steeds binnen de belevingswereld van de spreker. Niveau 3 komt er redelijk mee overeen (vertrouwd, dagelijks leven, werk of opleiding).

Bij woordenschat en woordgebruik kan een leerling zich net zoals bij niveau 2 begrijpelijk uitdrukken, hetgeen overeenkomt met niveau B1 (toereikend om met behulp van omschrijvingen gebeurtenissen te beschrijven).

De vloeiendheid is net zoals bij niveau 2 lager dan normaal, zonder langdurige onderbrekingen en komt derhalve overeen met niveau B1 (ondanks pauzes is de spreker goed te verstaan).

De uitspraak is net zoals bij niveau 2 begrijpelijk en goed verstaanbaar, hetgeen overeenkomt met B1 (duidelijk verstaanbaar).

Redelijkerwijs komt niveau 3 overeen met niveau B1+

Voor niveau 1 (spreekvaardigheid alle nieuwe schooltalen, havo en vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader:

Spreekvaardigheid elementair	HAVO		VWO	
	niveaumeter	ERK	niveaumeter	ERK
<i>Arabisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Italiaans</i>	1	A2	1	A2
<i>Russisch</i>	1	A2	1	A2
<i>Spaans</i>	1	A2	1	A2
<i>Turks</i>	1	A2	1	A2

Domein D: Schrijfvaardigheid

Het onderstaand overzicht toont de vergelijking tussen de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's en de niveaubeschrijvingen van het Europees Referentiekader (ERK) voor de schrijfvaardigheid.

Kenmerken	Niveaubeschrijvingen eindexamenprogramma's tot 2007			Niveaubeschrijvingen ERK		
	niveau 1	niveau 2	niveau 3	A1	A2	B1
onderwerp / tekstsoort	sociale contacten en persoonlijke behoeften; <u>korte</u> informele en formele brieven voor privé doeleinden; formulieren	sociale contacten en persoonlijke behoeften; informele en formele brieven voor privé doeleinden; formulieren; cv;	sociale contacten, persoonlijke behoeften en studie; informele en formele brieven voor privé of voor studie; cv; verslag;	eenvoudige zinnen over de schrijver zelf, korte mededelingen, gegevens voor bv een inschrijvingsformulier	korte, eenvoudige notities en boodschappen; eenvoudige persoonlijke brieven of e-mail, bevestiging van gemaakte afspraken; standaard-formulieren; eenvoudige notities en aantekeningen	vertrouwde onderwerpen met betrekking tot eigen leefwereld of alledaagse zaken; persoonlijke brieven; eenvoudige brieven aan zakelijke contacten; reacties aan advertenties; deelname aan internetdiscussies over thema's uit eigen interessegebied; gedetailleerde formulieren; kort, eenvoudig verslag
woordenschat en woordgebruik	logische opbouw, <u>enigszins</u> gepast aan situatie en geadresseerde	logische opbouw, taalgebruik gepast aan situatie en geadresseerde	logische opbouw, taalgebruik gepast aan situatie en geadresseerde	eenvoudige uitdrukkingen over persoonlijke details en bepaalde concrete situaties	standaard patronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen, chunks	toereikend om met behulp van omschrijvingen over vertrouwde onderwerpen zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te schrijven
grammaticale correctheid				klein aantal eenvoudige constructies, uit het hoofd geleerde uitdrukkingen	eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten	redelijk correct gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties

spelling en interpunctie				bekende woorden en korte zinnen zijn correct overgeschreven. Eigen adres, nationaliteit, persoonlijke details zijn correct gespeld	korte zinnen over alledaagse onderwerpen, zijn correct overgeschreven, spelling is fonetisch redelijk correct	lopende tekst die over het algemeen begrijpelijk is. Spelling, interpunctie accuraat genoeg om te volgen
coherentie				woorden en groepen van woorden verbonden met basisvoegwoorden	eenvoudige voegwoorden, (en, maar, omdat)	samenhangende lineaire reeks van punten

Een vergelijking van de niveaubeschrijvingen van de eindexamenprogramma's met de niveaubeschrijvingen van het ERK leidt tot de conclusie dat het onderwerp het enige kenmerk is waarbij een vergelijking mogelijk is. Alle andere criteria geven niet voldoende informatie voor een redelijke vergelijking. In de oude niveaus zit namelijk geen opbouw in de beheersing van de grammatica, de mate van correcte spelling en de tekstcoherentie.

Niveau 1 en niveau 2 hebben betrekking op sociale contacten en persoonlijke behoeften en veronderstellen dat de kandidaat informele en formele brieven voor privé doeleinden of formulieren kan schrijven; het verschil tussen niveau 1 en niveau 2 wordt bepaald door de lengte van de brieven (kort bij niveau 1) en door het kunnen schrijven van een eigen cv bij niveau 2. Beide niveaus bevinden zich binnen niveau A2 van het ERK. De teksten in het kader van correspondentie bij niveau 2 neigen echter meer naar B1.

Redelijkerwijze komt niveau 1 overeen met niveau A2

Voor niveau 1 (schrijfvaardigheid Italiaans, Spaans en Turks, havo en vwo) zijn de eindexamenprogramma's te plaatsen in de volgende schalen van het Europees Referentiekader.

Schrijfvaardigheid elementair	HAVO		VWO	
	niveaumeter	ERK	niveaumeter	ERK
<i>Italiaans</i>	1	A2	1	A2
<i>Spaans</i>	1	A2	1	A2
<i>Turks</i>	1	A2	1	A2

Bijlage 3

Tekstkenmerken ERK niveaus (uit Taalprofielen)

Luisteren – tekstkenmerken receptief

	A1	A2	B1	B2
onderwerp	Teksten hebben betrekking op zeer eenvoudige en vertrouwde onderwerpen uit het dagelijks leven.	Teksten hebben betrekking op eenvoudige en vertrouwde onderwerpen en van direct belang voor hem/haar.	Teksten hebben betrekking op vertrouwde onderwerpen uit zijn/haar eigen vakgebied of interessegebied.	Teksten hebben betrekking op concrete en abstracte onderwerpen die men tegenkomt in het sociale en professionele leven en in het onderwijs.
woordgebruik en zinsbouw	Het taalgebruik is zeer eenvoudig. De zinnen zijn gescheiden door pauzes.	Het taalgebruik is eenvoudig.	Het taalgebruik is eenvoudig. Binnen het eigen vak en/of interessegebied wordt complexer taalgebruik wel begrepen.	Het taalgebruik is complex.
tempo en articulatie	De spreker spreekt zorgvuldig, langzaam en duidelijk.	De spreker spreekt rustig en duidelijk.	Het spreektempo is normaal. De spreker spreekt duidelijk gearticuleerde standaardtaal.	De spreker spreekt in standaardtaal en in normaal tempo.
tekstlengte	Teksten zijn kort.	Teksten zijn kort.	Teksten zijn niet al te lang.	Teksten kunnen lang zijn.

strategieën	(geen descriptor op dit niveau)	Kan op basis van een idee over de betekenis van het geheel van kort teksten over alledaagse en concrete onderwerpen, de waarschijnlijke betekenis van onbekende woorden uit de context afleiden.	Kan de betekenis van onbekende woorden over onderwerpen die gerelateerd zijn aan zijn/haar vakgebied en interesses bepalen aan de hand van de context. Kan de betekenis van zo nu en dan voorkomende onbekende woorden afleiden uit de context en de betekenis van zinnen herleiden, op voorwaarde dat het besproken onderwerp bekend is.	Kan een variëteit aan strategieën gebruiken om tot tekstbegrip te komen, inclusief letten op hoofdpunten en begrip checken met gebruik van contextuele aanwijzingen.
--------------------	---------------------------------	--	---	--

Lezen – tekstkenmerken receptief

	A1	A2	B1	B2
onderwerp	Concrete zaken over vertrouwde, alledaagse situaties.	Alledaags, bekend en concreet.	Vertrouwde, alledaagse of werkgerelateerde onderwerpen.	Alledaagse onderwerpen en onderwerpen die aansluiten bij het eigen vakgebied.
woordgebruik en zinsbouw	Hoogfrequente woorden en korte, eenvoudige zinnen.	Hoogfrequente woorden en woorden bekend uit de eigen taal of behorend tot internationaal vocabulaire. Teksten zijn eenvoudig en helder van structuur.	Eenvoudig en alledaags.	Er zijn geen beperkingen mits woordenboeken e.d. voorhanden zijn.
tekstindeling	Visuele ondersteuning.	De indeling geeft visuele ondersteuning bij het begrijpen van de tekst.	Teksten zijn goed gestructureerd.	Er zijn geen beperkingen.
tekstlengte	Korte, eenvoudige teksten.	Korte teksten.	Teksten kunnen langer zijn.	Speelt geen rol.
strategieën	(geen descriptor op dit niveau)	Kan op basis van een idee over de betekenis van het geheel van korte teksten over alledaagse en concrete onderwerpen, de waarschijnlijke betekenis van onbekende woorden uit de context afleiden.	Kan de betekenis van onbekende woorden over onderwerpen die gerelateerd zijn aan zijn/haar vakgebied en interesses bepalen aan de hand van de context. Kan de betekenis van zo nu en dan voorkomende onbekende woorden afleiden uit de context en de betekenis van zinnen herleiden, op voorwaarde dat het besproken onderwerp bekend is.	Kan een variëteit aan strategieën gebruiken om tot tekstbegrip te komen, inclusief letten op hoofdpunten en begrip checken met gebruik van contextuele aanwijzingen.

Gesprekken voeren – tekstkenmerken productief

	A1	A2	B1	B2
onderwerp	Onderwerpen zijn eenvoudig en zeer vertrouwd of gerelateerd aan directe behoeften	De onderwerpen zijn alledaags en vertrouwd.	Het onderwerp is vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling of heeft betrekking op het dagelijks leven, eigen werk of opleiding.	De onderwerpen kunnen algemeen, wetenschappelijk of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding
woordenschat en woordgebruik	Beperkt tot een klein repertoire van woorden en eenvoudige uitdrukkingen, over persoonlijke details en bepaalde concrete situaties.	Standaard patronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht met betrekking tot eenvoudige alledaagse situaties.	De woordenschat is toereikend om over alledaagse onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te spreken, eventueel door middel van omschrijvingen.	Taal is toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven, en meningen te verkondigen over de meeste algemene onderwerpen. Een enkele maal komt een minder gebruikelijk of minder passend woord voor. Het is echter meestal duidelijk wat wordt bedoeld.
grammaticale correctheid	Beperkt tot een klein aantal eenvoudige grammaticale constructies en uit het hoofd geleerde uitdrukkingen.	Correct gebruik maken van eenvoudige constructies, bevat echter ook systematisch elementaire fouten.	Redelijk accuraat gebruik van frequente routines en patronen die horen bij voorspelbare situaties.	De grammatica is redelijk correct. Eventuele kleine afwijkingen doen geen afbreuk aan de begrijpelijkheid en worden vaak hersteld. Enige complexe zinsvormen komen voor.
interactie	Vragen en antwoorden over persoonlijke details. De communicatie is totaal afhankelijk van herhaling, herformulering en correcties	Antwoorden op vragen en reacties op eenvoudige uitspraken. Indicaties van begrip maar weinig initiatief om de conversatie gaande te houden.	Kan een eenvoudig face-to-face gesprek over bekende onderwerpen waarvoor persoonlijke interesse bestaat beginnen, voeren en afsluiten. Kan gedeeltelijk herhalen wat iemand gezegd heeft om te bevestigen dat men elkaar begrepen heeft.	De aanvang van een gesprek, het beurt nemen en het beëindigen van een gesprek gebeurt op over het algemeen op gepaste wijze, soms op een minder elegante manier. Het taalgebruik bevat aanmoedigingen en bevestigingen van de gesprekspartner die dienen om het gesprek gaande te houden.
vloeiendheid	Beperkt tot korte, geïsoleerde, uitingen, voornamelijk standaarduitdrukkingen, met veel pauzes om te zoeken naar uitdrukkingen, de uitspraak van minder bekende woorden, en het herstellen van storingen in de communicatie.	Zeer korte uitingen, met veel voorkomende pauzes, valse starts en het herformuleren van uitingen.	Is goed te volgen, alhoewel pauzes voor grammaticale en lexicale planning en herstel van fouten, vooral in langere stukken vrij geproduceerde tekst, veel voorkomen.	Het tempo is over het algemeen en voor langere gedeelten vrij vast, alhoewel ook aarzelingen voorkomen waar de spreker zoekt naar patronen en uitdrukkingen. Er zijn nog maar weinig opvallend lange pauzes.
coherentie	Het verband tussen woorden of groepen van woorden wordt aangegeven met basisvoegwoorden, zoals: 'en' of 'dan'.	Groepen woorden zijn verbonden met eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat'.	Series van kortere, eenvoudige afzonderlijke elementen zijn verbonden tot een samenhangende lineaire reeks van punten.	Helderheid en coherentie wordt bewerkstelligd door middel van een beperkt aantal verbindingswoorden, hoewel dat in een lange bijdrage niet altijd even goed lukt.
uitspraak	De uitspraak van een beperkt aantal geleerde woorden en uitdrukkingen kan met enige inspanning worden verstaan door native speakers die gewend zijn om te spreken met mensen met een andere taalachtergrond.	De uitspraak is duidelijk genoeg om verstaanbaar te zijn, ondanks een hoorbaar accent. Gesprekspartners vragen af en toe om herhaling.	De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, alhoewel gekleurd door een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord.	Duidelijke, natuurlijke uitspraak en intonatie.

Gesprekken voeren – tekstkenmerken receptief

	A1	A2	B1	B2
onderwerp	Onderwerpen zijn eenvoudig en zeer vertrouwd of gerelateerd aan directe behoeften.	De onderwerpen zijn alledaags en vertrouwd.	Het onderwerp is vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling of heeft betrekking op het dagelijks leven, eigen werk of opleiding.	De onderwerpen kunnen algemeen, wetenschappelijk of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding.
woordgebruik en zinsbouw	Woorden en uitdrukkingen zijn hoogfrequent. Woordgebruik is concreet en alledaags, niet-idiomatisch. Zinnen zijn kort en eenvoudig.	Woordgebruik is eenvoudig. Zinnen zijn kort.	Het woordgebruik is toereikend voor alledaagse zaken. Elementaire structuren en veel herhalingen.	Er worden complexe argumentaties gebruikt. Idiomatische uitdrukkingen worden niet altijd begrepen. Zinsbouw kan complex zijn.
tempo en articulatie	Het spreektempo is laag. Woorden worden duidelijk uitgesproken. Er zijn lange pauzes, zodat de taalgebruiker kan nadenken over de betekenis.	Er wordt langzaam gesproken en duidelijk gearticuleerd.	Woorden worden duidelijk uitgesproken in een vertrouwd accent.	Het spreektempo is het gemiddelde spreektempo van een moedertaalspreker. Er wordt standaardtaal gesproken.
hulp	De gesprekspartner moet langzaam en duidelijk spreken en bereid zijn om veel te herhalen en te herformuleren en na te gaan of hij/zij begrepen wordt.	De gesprekspartner past zijn taalgebruik aan de taalgebruiker aan door langzaam en duidelijk te spreken, te controleren of hij/zij begrepen wordt en waar nodig te herformuleren of te herhalen. De gesprekspartner biedt hulp bij het formuleren en verhelderen van wat de taalgebruiker wil zeggen. Vragen en uitgingen zijn direct aan de taalgebruiker gericht.	De taalgebruiker wordt direct aangesproken. Soms moeten bepaalde woorden en uitdrukkingen herhaald worden. Ongebruikelijke idiomatische uitdrukkingen worden vermeden en er wordt duidelijk gearticuleerd.	Gesprekspartners praten op een normaal tempo in de standaardtaal.

Spreken – tekstkenmerken productief

	A1	A2	B1	B2
onderwerp	Concrete zaken betreffende de spreker zelf, zijn directe omgeving en personen uit die omgeving.	De onderwerpen zijn alledaags en vertrouwd.	Het onderwerp is vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling of heeft betrekking op het dagelijks leven, eigen werk of opleiding.	De onderwerpen kunnen algemeen, wetenschappelijk of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding
woordenschat en woordgebruik	Beperkte woordenschat en eenvoudige uitdrukkingen, over persoonlijke details en bepaalde concrete situaties.	Standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht in eenvoudige alledaagse situaties.	De woordenschat is toereikend om eventueel met behulp van omschrijvingen vertrouwde onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te beschrijven.	De woordenschat is toereikend om duidelijke beschrijvingen te geven, en meningen te verkondigen over de meeste algemene onderwerpen. Het valt niet op dat de spreker naar woorden moet zoeken.
grammaticale correctheid	Eenvoudige grammaticale constructies en uit het hoofd geleerde uitdrukkingen	Correct gebruik van eenvoudige constructies, maar bevat nog systematisch elementaire fouten.	Redelijk accuraat gebruik van frequente 'routines' en patronen die horen bij over het algemeen voorspelbare situaties.	Vertoont een vrij uitgebreide beheersing van de grammatica en maakt gebruik van complexe zinsvormen. Er zijn geen fouten die de begrijpelijkheid in de weg staan. De meeste fouten worden door de spreker zelf hersteld.
vloeiendheid	Korte, geïsoleerde uitingen, vooral standaarduitdrukkingen, met veel pauzes om te zoeken naar uitdrukkingen, de uitspraak van minder bekende woorden, en om storingen in de communicatie te herstellen.	Overwegend zeer korte uitingen, met veel pauzes, valse starts en herformuleringen.	De spreker is goed te volgen, alhoewel pauzes voor grammaticale en lexicale planning en herstel van fouten, vooral in langere stukken vrij geproduceerde tekst, veel voorkomen.	Stukken tekst worden in een vrij vast tempo geproduceerd, alhoewel de spreker soms aarzelt wanneer hij/zij zoekt naar patronen en uitdrukkingen. Er zijn nog maar weinig opvallend lange pauzes.
coherentie	Woorden of groepen van woorden zijn verbonden door middel van basisvoegwoorden, zoals: 'en' of 'dan'.	Groepen woorden zijn verbonden door middel van eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat'.	Series van kortere, eenvoudige afzonderlijke elementen zijn verbonden tot een samenhangende lineaire reeks van punten.	De spreker maakt gebruik van een beperkt aantal middelen voor tekstcohesie om zijn/haar uitingen te verbinden tot een heldere, coherente tekst, hoewel dat in een lange bijdrage niet altijd even goed lukt.
uitspraak	De uitspraak van een beperkt aantal geleerde woorden en uitdrukkingen kan met enige inspanning worden verstaan door native speakers, die gewend zijn om te spreken met mensen met een andere taalachtergrond	De uitspraak is duidelijk genoeg om de spreker te kunnen volgen, ondanks een hoorbaar accent. Luisteraars zullen af en toe om herhaling moeten vragen	De uitspraak is duidelijk verstaanbaar, zelfs met een accent en af en toe een verkeerd uitgesproken woord.	Duidelijke, natuurlijke uitspraak en intonatie.

Schrijven – tekstkenmerken productief

	A1	A2	B1	B2
onderwerp	Onderwerpen zijn eenvoudig en zeer vertrouwd of gerelateerd aan directe behoeften.	De onderwerpen zijn alledaags en vertrouwd.	Het onderwerp is vertrouwd, valt binnen de persoonlijke belangstelling of heeft betrekking op het dagelijks leven, eigen werk of opleiding.	De onderwerpen kunnen algemeen, wetenschappelijk of beroepsmatig van aard zijn of te maken hebben met vrijetijdsbesteding.
woordenschat en woordgebruik	Woorden en eenvoudige uitdrukkingen, over persoonlijke details en bepaalde concrete situaties.	Standaardpatronen met uit het hoofd geleerde uitdrukkingen en kleine groepen van woorden waarmee beperkte informatie wordt overgebracht.	De woordenschat is toereikend om eventueel met behulp van omschrijvingen over vertrouwde onderwerpen, zoals familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen te schrijven.	Voldoende taal om duidelijke beschrijvingen te geven, en meningen te verkondigen over de meeste algemene onderwerpen.
grammaticale correctheid	Een klein aantal eenvoudige grammaticale constructies en uit het hoofd geleerde uitdrukkingen.	Eenvoudige constructies, echter systematisch met elementaire fouten.	Redelijk correct gebruik van frequente 'routines' en patronen die horen bij voorspelbare situaties.	Vertoont een vrij uitgebreide beheersing van de grammatica. Er zijn geen fouten die de begrijpelijkheid in de weg staan.
spelling en interpunctie	Bekende woorden en korte zinnen zoals op eenvoudige verkeers- of ANWB borden, instructies, namen van dagelijkse objecten en namen van winkels of regelmatig gebruikte basiszinnen zijn correct overgeschreven. Eigen adres, nationaliteit en andere persoonlijke details zijn correct gespeld.	Korte zinnen over alledaagse onderwerpen - bijvoorbeeld een routebeschrijving- zijn correct overgeschreven. Spelling van korte woorden die binnen het mondelinge vocabulaire van de schrijver vallen is fonetisch redelijk correct (volgt echter niet noodzakelijk de standaard spellingsconventies).	Lopende tekst die over het algemeen in het geheel begrijpelijk is. Spelling, interpunctie en lay-out zijn in de meeste gevallen accuraat genoeg om te volgen.	Duidelijke, begrijpelijke, lopende tekst waarbij tekstconventies zoals indeling in paragrafen en standaard lay-out zijn toegepast. Spelling en interpunctie zijn redelijk accuraat maar kunnen invloeden van de moedertaal bevatten.
coherentie	Woorden of groepen van woorden zijn verbonden met behulp van basisvoegwoorden, zoals: 'en' of 'dan'.	Groepen woorden zijn verbonden met behulp van eenvoudige voegwoorden, zoals: 'en', 'maar' en 'omdat'.	Een serie van kortere, eenvoudige afzonderlijke elementen is verbonden tot een samenhangende lineaire reeks van punten.	Een gelimiteerd aantal middelen voor tekstcohesie is aangewend om de uitingen van de schrijver te verbinden tot een heldere, coherente tekst, hoewel dat in een lange tekst niet altijd even goed is gelukt.

